پښتو

د فارسي ژبو لپاره

Download from:aghalibrary.cm

ليکوال: محمدرحيم درانی

د بخښونکي او مهربان خداي په نامه

لومړی لوست

د پښتو ژبې توري/حروف زبان پشتو								
ا	ب	پ	ت	ټ	ث	ج	ځ	چ
ح	څ	خ	د	ډ	ذ	ر	ړ	ز
ژ	ږ	س	ش	ښ	ص	ض	ط	ظ
ع	غ	ف	ق	ک	ګ	ل	م	ن
ڼ	و	ه	ء	ي	ی	ئ	ې	ۍ
				ی				

طرز خواندن حروف پشتو

ټ: مثل "ت" ولی با شدت

ځ: مرکب از "ت + ز"

څ: مرکب از "ت + س"

ډ: مثل "د" ولی با شدت مثل d انگلیسی

ړ: مثل "ر" (باید سر زبان را با بالاي دهان چسپانده و همراه با خروج هوا برگردانید).

ږ: مثل "گ" به لهجۀ پشاور و مثل " ژ" به لهجۀ قندهار

ښ: مرکب از "ت + خ" به لهجۀ پشاور و مثل " ش" به لهجۀ قندهار

ګ: همان "گ" فارسی است.

ڼ: مرکب از "ن + ړ" است که صدای آن از دهان و بینی باهم بیرون می آید.

در بارۀ "ی، ي، ې، ئ، ې، ۍ" در درسهاي بعدي توضیح داده شده است

دويم لوست

ا ، آ

انار	آس	دا انار دى.	انار خوږ دى.
الله	آدم	الله يو دى.	خداي مهربان دى.
اور	آسمان	دا اور دى.	اور تود دى.

نوي ټکي (الفاظ جديد):

انار: انار آس: اسب اور: آتش دى : است دا: اين خوږ: شيرين تود: گرم

مشق

جمله هاي زير را ترجمه كنيد.

1. اين آسمان است.
2. اين آدم است.
3. اين اسب است.
4. انار شيرين است
5. آدم مهربان است
6. اتش داغ است

دريم لوست

ب ، پ

بابا	بازار	دا بابا دى.	دا پاڼه شنه ده
بي بي	بزه	هاغه بي بي ده.	دا بزه سپينه ده
پيښور	پاڼه	دا پيښور دى.	بازار پاک دى.
پوزه	پاک	دغه پوزه ده.	بابا ضعيف دى

نوي ټکي:

بابا: پيرمرد/ پدر بزرگ بي بي: مادر بزرگ پيښور: پشاور پوزه: بينى هاغه: آن

دغه: اين بزه: بُز پاڼه: برگ شنه: سبز(مؤنث) سپين: سفيد ضعيف: پير

يادونه:

ي: به اين ياء ياي سنگين گفته مي شود كه در پشاور بصورت " ى" نوشته مى شود.

ې: به اين ياء ياي سبک گفته مى شود و مثل ياء لين عربى (ياء ساكن ما قبل مفتوح) تلفظ مي شود

ئ، این یاء کشیده خوانده می شود این مخصوص صیغه جمع مخاطب است

ۍ: این یاء علامت مؤنث است (هم در مفرد و هم در جمع)

ي: این یاء مخصوص رسم الخط پشاوري است که براي مفرد بکار می رود ولی در قندهار بجاي این یاء "ی" نوشته می شود.

مشق

جملات زیر را به پشتو ترجمه کنید:

1. این بز است
2. آن برگ است
3. آن بازار است
4. این بینی است
5. این قم است
6. قم مقدس است

خلورم لوست

ت ، ټ/ دلته هلته

چوکۍ	تبر	دلته چوکۍ ده.	دلته تاڼه ده.
تلاوت	تاڼه	هلته تبر دی.	هلته ټانګه ده.
ټال	ټانګه	ټال هاغه دی.	دا د قران تلاوت دی.

نوي ټکي:

چوکۍ: صندلی   تاڼه: پاسگاه پلیس   ټال: تاب   ټانګه: گاری اسب

هلته: آنجا   دلته: اینجا

تذکر: در این درس "ټانګه، تاڼه، چوکۍ" مؤنث اند. در جاي که لفظ مؤنث باشد لفظ نسبت در فارسی "است" برای مذکر و مؤنث هر دو بکار می رود ولی در پشتو برای مذکر "دی" و برای مؤنث "ده" و برای جمع "دي" بکار می رود. که در تمرین زیر توجه شود.

مشق

ترجمه کنید:

1. این پاسگاه است
2. انجا تاب است
3. اینجا اسب است
4. انجا برگ است
5. آن صندلي است
6. این قرآن است

پينځم لوست

ج ، ح ، څ

کور	څانګه	دا لويه جرګه ده.	دا څانګه شنه ده.
جوار	جارو	هلته جوار دي.	حلوا سپينه ده.
جرګه	ميز	جوار پاخه دي	دا څلور ميزونه دي.
څپلۍ	څلور	دا يو ميز دی.	دا جوار شنه دي.

نوي ټکي:

کور: خانه جوار: زرت جرګه: مجلس شورا ،اجتماع لويه، لوي: بزرگ پاخه: رسيده،پخته يو: يک څپلۍ: کفش څلور: چهار څانګه: شاخ، حصه

يادونه (تذکر):

همانطور که در درس قبل واضح شد با مذکر و مونث بودن يک اسم نسبت و صفاتشان هم مذکر مؤنث می‌شود که در جملات زير توجه شود.

مشق

جملې جوړې کړئ

1. اينجا شوراى بزرگي است
2. اينجا يک جارو است
3. انجا يک بز است
4. اين برگ پاک است
5. شاخه بزرگ سبز است
6. چهار ميز سفيد اينجا است

شپږم لوست

خ ، ځ ، چ

خاوره	خيټه	دا زما خاوره ده.	دا زما ځنځير دی
خټکی	ځان	دا ستا خټکی دی.	دلته ستا کور دی
ځنځير	ځناور	دلته شين چمن دی.	دا زما پوزه ده
چمن	چوک	دا د هغه ځنځير دی.	دا د هغه ځناوران دي.

نوي ټکي:

خاوره: خاک خټکی: طالبی ځنځير: زنجير خيټه: شکم ځان:خود
ځناور: حيوان(جمع= ځناوران) چوک: چهار راه شين: سبز زما: مال من ستا: مال شما
د هغه: مال او

یادونه (تذکر):

در این درس از حالت اضافی ضمیر: "زما، ستا، د هغه" استفاده شده که به معاني: مال من، مال شما و مال او می باشد، با استفاده از ان جملات جدید را تمرین کنید.

مشق

جملې جوړې کړئ:

دا	خاوره	
هاغه	خیټه	
دا زما	تختۍ	ده.
دا ستا	جوار	دی.
دا د هغه	ځناور	دي.
دلته	جارو	
هلته	ختکی	

اووم لوست

د ، ډ ، ذ

دوا دانه دا زما دانې دي. دا دانې شنې دي

دړد ډیوه دا یوه ډیوه ده. ډیوه رڼا لري. دا د هغه ډیوه ده

ډوډۍ ډېر ډوډۍ ډېر خوند لري. ختکی هم خوند لري. زما ختکی خوږ دی

ورور رڼا ذکي ستا ورور دی او زما ملګری دی.

نوي ټکي:

دوا: دوا دړد: درد ډوډۍ: نان ډېر: خیلی/ زیاد ډیوه/څراغ: چراغ دانه: دانه

(دانې = جمع دانه) لري: دارد ورور:برادر ملګری:دوست

مشق

الف: جملې جوړې کړئ.

1. انار خیلی مزه دارد. 4. ذاکر دوست شما است. 7. درد من زیاد است
2. این چراغ او است. 5. انجا روشنایی زیاد هست. 8. برادر تو دوست من است
3. طالبی من سبز است. 6. انجا یک چهار راه بزرگ است. 9. خانه شما اینجا است

ب: خالي ځایونه ډک کړئ

1. دا یوه..........ده. 2. دا یو ....دی. 3. دلته ....دي. 4. ډیوه..........لري.

5. هلته ځلور..........دي. 6. ستا کور ....دی. 7. هاغه یو..........دی. 8. دلته ....دي.

اتم لوست

ړ ، ږ ، ښ

زۀ >> مونږ >> زما >> زمونږ ړوند هغه ړوند سړی دی. د هغه ښار نوښار دی

تۀ >> تاسو >>ستا >> ستاسو ښار پیښور زمونږ ښار دی. هلته ډېر کورونه دي.

هغه >> هغوي >>د هغه >> د هغوي ښائسته کندهار یو ښائسته ښار دی. دا ستا ښار دی

غوږ سړی څادر ته دوه غوږونه لرې. دا ستاسو پوزې دي. زه ستا ورور یم.

ږیره لوړ خوښ د هغه ږیره سپینه ده او زما څادر تور دی. هغه سړی خوښحال دی.

تذکر:

سه ضمیر به ترتیب "زه،مونږ، ته،تاسو، هغه،هغوي" که معاني ان "من،ما ، تو،شما ، او،آنها" . که حالت هاي اضافی آن بترتیب "زما ،زمونږ ، ستا ،ستاسو ، د هغه، د هغوي" میباشند. در جمله هاي زیر باید به این ضمائر و حالت اضافی آن توجه شود.

نوي ټکي:

زۀ:من مونږ:ما زما: مال من زمونږ: مال ما تۀ: تو تاسو: شما ستا: مال تو ستاسو:مال شما هغه:او د هغه: مال او د هغوي: مال آنها سوړ: سرد ړوند: کور زمونږ: مال ما ښار: شهر ږیره:ریش ښائسته: قشنگ غوږ: گوش سړی: ادم لوړ: بلند

مشق

جملې جوړې کړئ

هغه	زما	ملګری	دی.
هاغه	زمونږ	ورور	ده.
دا	ستا	ښار	دي.
دغه	ستاسو	ډوډۍ	
هلته	د هغه	غوږونه	
دلته	د هغوي	کور	

د لاندې جملو ژباړه وکړئ.

1. شهر تو قشنگ است. .2. این ریش من است. 3. برادر شما بلند(قد) است. 4. شهر ما کابل است

5. گوش من اینجا است. 6. او آدم کور است. 7. کابل شهر آنها است. 8. خانه شما خیلی قشنگ است

نهم لوست

ګ ، ڼ

ګڼل غرونه غرونه پاکه هوا لري. دلته زما کور دی. زۀ افغانۍ ګڼم.
ګټه پاڼه زه یوه پاڼه لرم. دا پاڼه ډېره سپینه ده. دا د کتاب پاڼه نۀ ده.
ناروغه کور تۀ ناروغه یې. تۀ باید دوا وخورې. زه هم دوا خورم ځکه چې دوا ډېره ګټه لري.
روغ غنم زه ناروغه نه یم. هغه هم روغ دی، هغه دوه کلو غنم لری او زۀ یو کلو.

نوي ټکي:
ګڼل: شمارش غرونه: کوهها ګټه: سود/ فائده پاڼه: برگ ناروغه: مریض روغ: تندرست
غنم: گندم باید وخورې: باید بخوری (خوړل مصدر است) ځکه چې:براي این که
یادونه:
برای ضمیر متکلم " زۀ " (من) نسبت بصورت "یم" (هستم) می آید. که در در کندهار بصورت "یاستم" هم می آید. برای مفرد مخاطب " تۀ " (تو) نسبت بصورت "یې" (هستي) می آید. که در کندهار بصورت "یاستې" می آید. و برای غائب " دی" (است) می آید. و به همین طریق اند دیگر افعال. مثل "لرم، لرې ، لري" و" کوم، کوې، کوي" و "ګڼم، ګڼې، ګڼي" و...

مشق

جملې جوړې کړئ

زۀ	ناورغه	یم
تۀ	روغ	یې
هغه	لوړ	دی
سړی	ښه	ده

زۀ	کار	لرم/ګڼم/کوم/خورم
تۀ	غنم	لرې/ګڼې/کوې/خورې
هغه	افغانۍ	لري/ګڼي/کوي/خوري
احمد	ورور	

جملې جوړې کړئ:
1. کتاب من سفید است، 2. او خیلې مریض است، 3. قلم من اینجا نیست، 4. اینجا یک پاسگاه خیلی بزرگ است.
5. او گندم می خورد. 6. برادر من دوست شما است. 7 خانه من خانه شما است. 8. او کار مي کند، من کار نمی کنم

لسم لوست

پیژنګلو

(لومړی کس)	(دویم کس)
په خیر راغلې (ښه راغلست)	خدای دې وبخښه.
ستا څهٔ نوم دی؟	زما نوم ګل مخ دی او ستا؟
زما نوم ستار خان دی.	ښه، ستا کور کوم ځای دی؟
زما کور په بغلان کښې دی.	تهٔ څو وروڼه او خویندې لرې؟
زهٔ دوه روڼه او یوه خور لرم.	ستا عمر څو کاله دی؟
زهٔ لس کاله عمر لرم. (زهٔ لس کلن یم)	تهٔ څو کلن یې؟

تذکر:

الفاظ استفهامیه که در این درآمده، عبارت اند از "څهٔ (چه)، کوم (کدام)، څو (چند) که باید به ان توجه شود. و کلمات "په ، کښې" هر دو برای ظرف می ایند. مثلا: په کور کښې؛ درخانه، په باغ کښې؛ در باغ، په کابل کښې؛ در کابل.

اعداد:

1 یو	2 دوه	3 درې	4 څلور	5 پینځهٔ
6 شپږ	7 اووهٔ	8 اتهٔ	9 نهه	10 لس
11 یوولس	12 دولس	13 دیارلس	14 څوارلس	15 پینځلس
16 شپاړس	17 اوولس	18 اتلس	19 نورلس	20 شل

نوي ټکي:

په خیر: به خیر راغلې: آمدي وبخښه: ببخشد نوم: نام/ اسم کوم: کدام ځای: جا

وروڼه: جمعِ ورور(برادر) خویندې: (جمع خور) خواهر کال: سال لس کلن: ده ساله

مشق

د جملو ژباړه وکړئ

1. اسم او چیست؟
2. من هفده ساله هستم.
3. خانه من اینجا است
4. او پنج برادر و سه خواهر دارد.
5. عمر او چند سال است؟
6. شما چند سال داری؟
7. او چند تا برادر خواهر دارد؟
8. اسم من گل زمان است.
9. خانه من در قندهار است.
10. من ده افغانی می شمارم.
11. من یک برادر و دو خواهر دارم.
12. خانه او کجا است؟

یوولسم لوست

د بدن غړي

سر پښې مخ

غوږونه سترګې ویښته

پوزه خُلهٔ غاښونه

لاسونه ګوتې شونډې

زما لاسونه لنډ دي او پښې مې وږدې دي. ستا د مخ رنګ سپین دی.
زه دوه سترګې او دوه غوږونه لرم. زما د ویښتو رنګ تور دی.
ستا ږیره توره ده. زما لاس پینځه ګوتې لري. د هغه غاښونه سپین دی.
د هغه غاښونه سپین دي او ستا سترګې تورې دي. زما شونډې ګلابي دي.

ذکر: در این درس صفات مختلف اورده شده از قبیل: سپین، تور، سور، لنډ، اوږد. که همه این صفات با مفرد و جمع بودن اسم مفرد و جمع مي شود و همینطور با مذکر و مؤنث بودن اسم مذکر و مؤنث مي شود و همینطور مفرد و جمع لذا در ساخت جمله هاي که داراي صفت هستند دقت نمایید.

نوي ټکي:

سر: سر   پښې: پاها   غوږونه: گوشها   سترگې: چشمها   پوزه: بینی   خُلهٔ: دهان   لاسونه: دستها

گوتې: انگشتها   غاښونه: دندان   شونډې: لبها   لنډ: کوتاه   اوږد: دراز   سپین: سفید   تور: سیاه

سور: قرمز   گلابي: رنگ گلاب   ویښته: موها   ږیره: ریش

مشق

د لاندني جدول په مرسته پینځلس جملې جوړې کړئ.

زما	پښه / پښې	سپین / سپینه / سپینې	
ستا	لاس / لاسونه	سور / سره / سرې	ده
د هغه	سترگه / سترگې	تور / توره / تورې	دی
زمونږ	پوزه / پوزې	اوږد / اوږده / اوږدې	دي
ستاسو	خیټه / خیټې	لنډ / لنډه / لنډې	
د هغوي	شونډه / شونډې	لوي / لویه / لویې	

دولسم لوست

کورنۍ

پلار	مور	زمونږ ډېره لویه کورنۍ ده. زما مور پلار ډېر مهربان دي.
ورور	خور	زه دوه ورونه او یوه خور لرم. خور مې په کابل کښې اوسیږي
ترهٔ / کاکا	ترور	زما ترهٔ په هرمزگان کښې کار کوي او ماما مې په میدان کښې.
زوی	لور	زهٔ څلور زامن او درې لوڼه لرم، یوه لور مې درې کلنه ده.
هلک	انجلۍ	زمونږ په کور کښې یو باغ هم دی. په باغ کښې دوه هلکان او پینځهٔ انجلۍ دي.
ماما	مامي	زما ماما او مامي په بغلان کښې اوسیږي. ماما مې په تاڼه کښې کار کوي.
نیکهٔ	نیا	زما نیا مړه شوې ده او نیکهٔ مې ژوندی دی. نیکه مې ناروغه دی.
بابا	بې بې	مور او پلار مې نصیحت کوي چې باید د بابا عزت وکړم.

نوي ټکي

پلار: پدر   مور: مادر   ورور: برادر   خور: خواهر   تره: عمو   ترور: خاله (پدری ومادري)   زوی: پسر

لور: دختر   هلک: پسر(Boy)   انجلۍ: دختر(Girl)   ماما: دایی   مامي: زن دایی   نیکهٔ: پدر بزرگ

نیا: مادر بزرگ   اوسیږي: زندگی میکنند   مړه شوې: مرده شده   ژوندی: زنده   بایدعزت وکړې: تو باید احترام کنید

تذکر: در این درس د جاهاي از ضمیر متصل متکلم واحد "مې" استفاده شده که در فارسی به صورت "م" در اخر کلمه ملحق می شود مثلا: پدرم؛ پلار مې، مادرم؛ مور مې برادرم: ورور مې این ضمیر برای مخاطب به صورت "دې" بمعنی "ات" می اد مثلا: برادرت؛ ورور دې، مادرت؛ مور دې و برای غائب "یې" می آید مثلا: برادرش؛ ورور یې، پدرش؛ پلار یې.

مشق

لاندې جملې ترجمه کړئ:

1. پدر و مادر شما کجا زندگی می کنند؟
2. تو باید دایی و زن دایی را احترام کنید.
3. شما چند تا عمو و خاله دارید؟
4. رنگ موهای پسر من سیاه است.
5. دایی انها چند ساله است؟
6. رنگ دستهای دختر من سفید است.
7. دختران و پسران دوست من اند.
8. برادر من در کشور شما زندگی می کند.
9. پدر بزرگ و مادر بزرگ من در قندهار زندگی می کنند.
10. پدر و مادرم و چند عمویم در یک خانه زندگی میکنیم.
11. پدر و مادر ان دختر در شهر بغلان فوت کرده اند.
12. من شش تا دختر و هشت تا پسر دارم.

دیارلسم لوست

زمونږ کلی

زمونږ کلی په بغلان کښې دی. زمونږ په کلي کښې شنې ونې دي. دلته لوي لوي غرونه دي او شنهٔ چمنونه هم شته. دا چمنونه شنهٔ دي. په چمن کښې یوه ونه ده. په ونه کښې مچۍ دي. مچۍ چیچل کوي. دلته یو ښایسته باغ دی. دا باغ ډېر لوي دی. په باغ کښې ډېرې لویې ونې دي. په ونو کښې مڼې دي مڼې ډېر خوند لري. په باغ کښې یوه مانۍ هم شته. دا مانۍ ژیړ رنګ لري. په مانۍ کښې زمونږ کالي لکه جامې، کتابونه، څپلۍ، چوکۍ، میزونه، بسترې او نور... دي

یادونه (تذکر):

1. هر چیزي که ظرف واقع شود و در فارسي براي ان از لفظ "در" استفاده شود در پشتو به این شکل خواهد بود که ظرف را وسط دو کلمه "په" و "کښې" می نویسند. مثل: په چمن کښې ونه ده، په ونه کښې مچۍ دي، در اینجا "چمن" و "ونه" ظرف واقع شده اند و وسطِ "په" و "کښې" آمده اند. از هر دو باهم بمعناي "در" استفاده می شود. و ګاهي فقط از "کښې" استفاده می شود مثل "کور کښې" ؛ "درخانه" و وقي می خواهیم بګوییم: "در آن" از لفظ "پکښې" استفاده می کنیم مثل، هلته یو کور دی چې پکښې ډېر خلک دي ؛ آنجا یک خانه است که در آن ادمهاي زیادي اند.
2. لفظ کښې در پشاور کې خوانده می شود و "ښ" ساکت است. ولې در قندهار و بعضی از لحجه ها "کښې" را کشې تلفظ می کنند که در این صورت "ښ" ساکت نخواهد بود. و همنیطور در مثالهای دیگر هم مثل: "کښیناستل" بمعنای "نشستن" که در پشاور "کیناستل" خوانده می شود و در قندهار "کشیناستل" خوانده می شود.

نوي ټکي:

کلی: روستا /قریه مانۍ: خانه (محل) ژیړ: زرد چمن: چمن/ سبزه ونه: درخت مچۍ:زنبور چیچل: نیش زدن کوي: می کند مڼې:(جمع مڼه) سیب خوند: مزه جامې: لباس بسترې: بستر

مشق

الف: د لاندینیو جملو ژباړه ولیکئ:

1. در باغ یک درخت است. 2. این حلوای ګلالۍ است. 3. خوب کار کردن سود دارد. 4. انجا دو تا باغ است. 5. در پشاور لباس زیاد هست. 6. در باغ زنبور است. 7. این سیب قرمز است. 8. زنبور رنګ زرد دارد. 9. روستای من در

قندهار است. 10. نیش زنبور خیلی درد دارد. 11.کتاب من در خانه شما است. 12. دوست من هفده ساله است و اسم او ایوب است. 13. در شهر او سیب زیاد است. 14. خانواده مجید در هرات زندگی می کنند. 15. خانه شما کجا است

ب: ده جمله بنویسید که درآن ظرف استفاده شده باشد مثلاً: "په قندهار کښې ډېرې ونې دي."

څوارلسم لوست

حمد

نظم	نثر
خداي خالق د ټول جهان دی	خداي د ټول جهان خالق دی
خداي روزونکې د انسان دی	خداي د انسان روزونکې دی
هر څۀ خداي دي پيدا کړي	هر څۀ خداي پيدا کړي دي
ښه او بد يې جلا کړي	ښه او بد يې جلا کړي (دي)
دې واکدار دی د همه و	دې د همه ؤ واکدار دی
کل اختيار دی د همه و	د همه ؤ کل اختيا دی
شريک نه لري يکتا دی	يکتا دی، شريک نه لري
خداي د ټول جهان پاچا دی	خداي د ټول جهان پاچا دی

نوي ټکي:

ټول: همه روزونکې:تربيت کننده هرڅه: هرچيز جلا: جدا دې:اين همه و:همه واکدار: صاحب اختيار

پاچا: بادشاه

مشق

الف: دا شعر زباني زده کړئ.

د جهان دولس امام دي	په حديث کښې نام په نام دي
يو علی دويم حسن دی	بل حسېن پاکيزه تن دی
چهارم زېن العابدين دی	بل باقر ستنه د دين دی
بل جعفر ورپسې هم دی	بل امام موسی کاظم دی
بل امام علی رضا دی	محمد تقی بل بيا دی
بل امام علی نقی دی	بل حسن عسکری دی
بل امام، امام مهدی دی	چې د دُرَسْتْ جهان هادی دی
د بی بی زهرا اولاد دی	پشت په پشت دا هسې ياد دی
پاک سنی هغه آدم دی	چې د آل په عشق محکم دی

الفاظ جديد: ستنه: ستون ورپسې: بعداز او بل: ديگر درست: همه هسې: همينطور

ب: د دې حمد مطلب په خپلو ټکو کښې وليکئ يا د دولسو امامانو په هکله يوه انشاء وليکئ. مثلاً: "په جهان کښې دولس امامان دي چې په حديث کښې ذکر دي. دا ټول د بی بی فاطمه زهرا اولاد دي.

پینځلسم لوست

ښوونځی

زمونږ ښوونځی په کابل ښار کښې دی. ښوونځی د زده کړې ځای دی. مونږ هره ورځ په خپل وخت ښوونځي ته ځو، هلته سبق زده کوو. زمونږ په ښوونځي کښې ښایسته شین چمن دی او لویې لویې ونې دي د چمن په هر اړخ کښې سره ګلان دي. مونږ ګلان او ښاخونه نهٔ ماتوو. زمونږ په ښوونځي کښې د لوبو لپاره دوه میدانونه دي یو میدان د والیبال لپاره او بل د فوټبال لپاره دی. زده کوونکي د تفریح په وخت کښې په دې میدانونو کښې لوبې کوي. مونږ له خپلو همزولو سره لوبې کوو. یو له بل سره جنګ جګړه نهٔ کوو. د ښوونکي او د مور پلار خبره منو. او د هغوی درناوې کوو. ښوونکې هم مونږ سره مینه کوي. (طبق درس هجدهم، کلاس چهارم کتاب پشتو افغانستان)

نوي ټکي:

ښوونځی: مدرسه　زده کړه: یاد گرفتن　ځای: جا　هره ورځ: هر روز　وخت: وقت　اړخ: طرف
ښاخونه: شاخها　ماتول: شکستن　لوبې: جمع لوبه، بازي　لپاره: براي　همزولې: همزلف/ هم عمر
مینه: محبت　درناوې: احترام　منل: قبول کردن　جګړه: جنګ

دیالوګ:

زلمی: ګل زمانه ستاسو ښوونځی کوم ځای دی؟　ګل زمان: زمونږ ښوونځي په کابل ښار کښې دی.
زلمی: ستاسو ښونځی د لوبو میدان لري؟　ګل زمان: هو، زمونږ ښوونځی دوه د لوبو میدانونه لري.
زلمی: تاسو د تفریح په وخت کښې څه کوئ؟　ګل زمان: مونږ د تفریح په وخت کښې یو بل سره لوبې کوو.

اصلي او مستعار توري

در زبان پشتو بعضي از حروف اصلي اند و بعضي مستعار (یعنی حروفی که از زبان دیگر مثل عربی و غیره گرفته شده اند) در پشتو این حروف بجاي مخارج اصلی شان از نزدیکترین مخرج آن تلفظ می شوند چون این حروف اصلي پشتو نیستند، البته برای قران و کتابهای عربی مخارج ان اموخته می شود. و کسانی که مخرج اصلی حروف مستعار را یاد گرفته اند ان را از مخرج اصلی ان ادا می کنند. حروف مستعار با مخارج نزدیک عبارت اند از:

مستعار	اصلي	مستعار	اصلي	مستعار	اصلي	مستعار	اصلي	مستعار	اصلي
ث	س	ح	خ	ص	س	ض	ز	ط	ت
ظ	ز	ع	ا	ذ	ز	ف	پ	ق	ک

مشق

الف: د نویو ټکو څخه لس جملې جوړې کړئ. لکه: د ونې ښاخونه وړده ده. (شاخهاي درخت دراز اند)

ب: د لاندینو جملو ژباړه وکړئ.

1. شما کجا زندگی می کنید؟
2. تو باید با پدر و مادر محبت کنید.
3. خدا به تمام جهان روزی می دهد.
4. پدر و مادر با ما محبت می کنند.
6. مدرسه شما قشنگ است
7. ما سخن استاد را قبول می کنیم
8. در روستاي ما هر طرف درختهای سبز هستند.
9. عموی من در مدرسه استاد است.
11. مدرسه ما دوتا میدان بازي دارد
12. ما در وقت تفریح طالبي مي خوریم

5. شاخهای درختهای سیب سیاه اند. 10. دستهای سپید او کوتاه اند.

ج: د خپل ښوونځي په هکله پینځه جملې انشاء ولیکئ.

د: جملې بشپړې (کاملې) کړئ.

1. زمونږ ښوونځی ....لري. 2. دا ....دوه میدانونه هم لري. 3. هغوي په تفریح کښې ....کوي.

4. ښوونځی د ....ځاي دی. 5. ښوونکی مونږ سره .... لري. 6. مونږ باید د .... احترام وکړو.

7. زما ترور په بغلان کښې........... 8. امام موسی کاظم .... امام دی. 9. ستاسو ښار............... دی.

شپاړسم لوست

کور

هر څوک خپل کور سره مینه لري. مونږ هم خپل کور سره ډېره مینه لرو. خپل کور پاک ساتو ځکه چې د کور پاک ساتل ښه کار دی. د کور په کارونه کښې یو له بل سره مرسته کوو. زمونږ په کور کښې ټول پینځه کسان دي. پلار، مور، دوه وروڼه او یوه خور. زه سهار خپل ورور سره ښوونځي ته ځم. زما ورور له ما سره مرسته کوي. پلار مې سهار کار ته ځي او ماښام کور ته راځي. مور مې د کور کارونه کوي او زمونږ لپاره ډوډۍ پخوي. د کور ځینې کارونه زما ورور کوي لکه سبزي راوړل، اوبه راوړل او نور داسې کارونه.

نوي ټکي:

کور: خانه هر څوک: هر کس ساتل: نگهداشتن ځکه: زیرا/ چون یو له بل سره: با یکدیگر

مرسته: کمک کسان: نفر/ افراد سهار: صبح ځي:میرود راځي: میاید ماښام: وقت مغرب

ځینې: بعضی لکه: مثل راوړل: اوردن اوبهٔ: آب نور: دیگر هسې، داسې: اینطور یا این چنین

مشق

1. له لاندینیو ټکو څخه جملې جوړې کړئ

راوړل، ماښام، کسان، مرسته، هر څوک، ځکه، یو له بل سره، ډوډۍ، همزولې، نور، اوبه، پخوي

2. فعلونه صرف کړئ، راوړل، پخول، کول، خوړل، لیکل، تلل

مصدر	فعل حال مفرد متکلم	جمع متکلم	مفرد مخاطب	جمع مخاطب	مفرد		جمع	
					غایب	غایبه	غایب	غایبه
راوړل	راوړم	راوړو	راوړې	راوړئ	راوړي	راوړي	راوړي	راوړي
پخول								
کول								
خوړل								
لیکل								
تلل								

اوولسم لوست

بازار

اخستوونکې: ګرانه وروره! السلام علیکم
خرڅوونکې: و علیکم السلام، په خیر راغلی.
اخستوونکې: وروره غنم کیلو په څو دي؟
خرڅوونکې: یو کیلو په شل روپۍ دي خو که ډېر اخلې تا ته به یې ارزان درکړم.
اخستونکې: پینځه کیلو غنم راکه، مالګه او چیني او غوړي هم لرې؟
خرڅوونکې: هو! مالګه او چیني شته خو غوړي ختم شوي دي.
اخستوونکې: خیر دی لږه مالګه راکړه او دوه کیلو چیني راکړه، خو چیني په څو ده.
خرڅوونکې: چیني خو ګرانه ده، په 40 روپۍ کیلو ده، که لږه اخلې که ډېره.
اخستوونکې: غوړي چېرته ملاویږي؟
خرڅوونکې: د بازار اخري سر ته لاړ شه. ښي اړخ ته یو دوکان دی چې ګل خان نوم یې دی هغه سره غوړي شته.
اخستونکې: ښه وروره! ټولې څو روپۍ شوې.
خرڅوونکې: ټولې یو سل لس روپۍ کیږي خو ته سل روپۍ راکړه.
اخستونکې: ډېره مننه. د خدای په امان.

نوي ټکي:

اخستونکې: خریدار خرڅوونکې: فروشنده ګران: قیمتی غنم: گندم که: اگر اخلې: می خرید مالګه: نمک چیني: شکر راکړه: بدهید لږ/لږه: کم غوړي: روغن چېرته: کجا ملاویږي: یافت می شود لاړ شه: بروید ښي: راست مننه: ممنون

تذکر

سه کلمهٔ "ور، در ، را" ضمائر متصل اند که در اول فعل براي سه نسبت " او، تو، من" در مثل: ورپسې؛ پشت سراو، راپسې؛ پشت سر من، در پسې؛ پشت سر تو. ورته؛به او، درته؛به تو ، راته؛ به من، ورسره؛همراه او، درسره؛ همراه تو راسره؛ همراه من .... و به همین ترتیب در اول افعال دیگر می آید.

مشق

الف: یو کس خرڅوونکې شئ او یو کس اخستوونکې او دا لوست ولولوئ.

ب: جملې جوړې کړئ

1. تو شکر داري؟
2. من به او صدقه دادم و او به من دعا کرد.
3. بعضی از مردم روغن خیلی کم می خورند.
4. در باغ ملالۍ پنج تا گل قرمز وجود دارد.
5. اگر زیاد می خواهی به تو ارزان می دهم.
6. من خریدار روغن هستم.
7. در اخر بازار طرف راست خانه ما است.
8. در کار خانه باید با یکدیگر کمک کنیم.
9. مدرسه جاي درس است.
10. خدا پرورش کننده همه مردم است.

اتلسم لوست

ځمکه

زما کور په بغلان کښې دی. هلته ډېر باغونه او ځمکې دي. خلک په باغونو کښې بیلا بیلې میوې کري. او په ځمکو کښې بیلا بیل کشتونه کري. بزګران سهار وختي له کوره راوځي. خپلو ځمکو ته ځي او په هغې کښې کار کوي. په پسرلي کښې هوا ښه وي خو په اوړي کښې ډېره ګرمي وي. کرونګر په ډېر محنت او کوښښ سره کار کوي فصلونو ته اوبه ورکوي او د هغې خیال ساتي. سهار غرمه او ماښام په فصلونو کښې ګرځي. او د هغې نه بې کاره بوټي اوباسي چې ښه فصل وشي. کرونګر له ونو میوه ټولوي او په بازار کښې یې خرڅوي. او په دې طریقه ژوند تیروي. او د خداي پاک شکر کوي.

نوي ټکي:

ځکمه: زمین خلک: مردم بیلابیل: مختلف کښت: کشت برګران: کشاورزان سهار: صبح وختي: زود
راوځي: بیرون می اید ځي: می رود پسرلي: بهار اوړي: ګرما ساتي: نګهداري می کند غرمه: ظهر
ګرځي: قدم می زند بوټي: بوته ها اوباسي: بیرون می کند ټولوي: جمع مي کند ژوند: زندګی
تیروي: میګزارد

تذکر:

در پشتو الفاظ کمکي که تا اینجا ذکر شده و در جاهای مختلف معانی مختلف داده عبارت اند از "په، ته، سره، یې، له" که باید با خواندن متن پشتو موارد استعمال ان واضح مي شود ولی وقتي بعد از "له" اسم یا فعل بیاید در حالت ارتباطی است و شکل ان عوض می شود مثلا: له کوره راغلم. له کابله راغلم و...

	اصلي حالت	د اضافي حالت	له .... څخه/ځنې/نه (ارتباطي حالت)	کښې (ظرفي حالت)	فاعلي (متعدي حالت)	پر/په (مفعولي حالت)	ته (مفعولي حالت)	سره (ارتباطي حالت)
مفرد مذکر	سړی	د سړي	له سړي څخه/ځنې/نه	سړي کښې	سړي وخوړه	په سړي	سړي ته	سړي سره
	هغه	د هغهٔ	له هغهٔ څخه/ځنې/نه	هغهٔ کښې	هغهٔ وخوړه	په هغهٔ	هغهٔ ته	هغهٔ سره
	ښوونکي	دښوونکي	لهښوونکي څخه/ځنې/نه	ښوونکي کښې	ښوونکي وخوړه	پهښوونکي	ښوونکي ته	ښوونکي سره
جمع مذکر	سړي	د سړیو	له سړیو څخه/ځنې/نه	سړیو کښې	سړیو وخوړه	په سړیو	سړیو ته	سړیو سره
	غرونه	د غرونو	له غرونو څخه/ځنې/نه	غرونو کښې	غرونو وخوړه	په غرونو	غرونو ته	غرونو سره
	هغوي	د هغو	له هغو څخه/ځنې/نه	هغو کښې	هغو وخوړه	په هغو	هغو ته	هغو سره
مفرد مونث	ښځه	د ښځې	له ښځې څخه/ځنې/نه	ښځې کښې	ښځې وخوړه	په ښځې	ښځې ته	ښځې سره
	ځمکه	د ځمکې	له ځمکې څخه/ځنې/نه	ځمکې کښې	ځمکې وخوړه	په ځمکې	ځمکې ته	ځمکې سره
	هغه	د هغې	له هغې څخه/ځنې/نه	هغې کښې	هغې وخوړه	په هغې	هغې ته	هغې سره
جمع مونث	ښځې	د ښځیو	له ښځیو څخه/ځنې/نه	ښځیو کښې	ښځیو وخوړه	په ښځیو	ښځیو ته	ښځیو سره
	ونې	د ونو	له ونو څخه/ځنې/نه	ونو کښې	ونو وخوړه	په ونو	ونو ته	ونو سره
	هغوي	د هغوي	له هغوي څخه/ځنې/نه	هغوي کښې	هغوي وخوړه	په هغوي	هغوي ته	هغوي سره

الف: د لاندې جملو ژباړه وکړئ

1. ما صبح و شام در اینجا هستیم. 5. کشاورز در اخر سال میوه جمع می کند.
2. در روستای ما زمینها و باغهای زیادي است. 6. ظهر شما چه کار می کنی؟ 9. در بهار ګلهای مختلف پیدا می شود.

3. هوای روستا خوب است. 7. او سیبهای خود را می فروشد. 10 . زندگی ما خوب می گزرد.
4. در جلال اباد درگرما گرمای زیادی است. 8. من لباس خود را تمیز نگه میدارم.

نولسم لوست

پیشو او موږک

یوه ورځ پیشو په لاره کښې د یوۀ موږک سره ملګرې شوه، دواړه یوۀ کلي ته تلل. پیشو موږک ته وویل: " تۀ مخکښې ځه، زۀ به درپسې درځم". موږک ورته وویل: " تۀ مشره یې او زۀ کشر یم، زۀ ستا نه مخکښې نۀ ځم". پیشو بیا موږک ته وویل: "نه، نه په کار دا دي چې تۀ مخکښې ځه او زۀ به درپسې درځم". موږک د پیشو خبره ومنله، مخکښې شو، پیشو ورپسې شوه او په لاره تلل. موږک پیشو ته وویل: څوک چې کوم ځای ته سره ملګري ځي نو په لاره کښې یو له بل سره خبرې کوي. ځکه چې هم یې ساعت تېر شي او هم پرې لاره لنډه شي، نو زۀ او تۀ به هم په لاره ځو او هم به یو له بل سره خبرې کوو. پیشو ورته وویل: "ډېر ښه وایې، تۀ خبرې کوه او زۀ به درته ښه ښه کوم چې ستا وار تېر شي نو بیا به زۀ خبرې کوم او ته به راته ښه ښه کوې.
لومړی موږک په خبرو پیل وکړ، څه لاره چې یې ووهله، موږک په خبرو کښې تود شو، نو پیشو پرې ورټوپ کړ، او ویې خوړ.

نوي ټکي:

پیشو: ګربه موږک: موش لاره: راه سره: با/باهم دواړه: هردو وویل: گفت تلل:میرفتند مخکښې: جلو ځه: برو درپسې: پشت سر شما مشر:بزګسال کشر:کوچک/کم عمر بیا: دوباره په کار دي: باید خبره: سخن ومنله: قبول کرد یو له بل سره: با یکدیگر ځکه: چون تېر شي: میگزرد وار: نوبت پیل وکړ: شروع کرد څۀ: کمی ووهله: زدند/ طی کردند تود: ګرم ټوپ کړ: پرید

مشق

1. له تېر شوي سبقونو څخه ټول هغه ټکي چې پکښې ور، در او را استعمالیدې شي ولیکئ او جملې ترې جوړې کړئ.
2. د لاندیو ټکو په مرستې لس جملې جوړې کړئ.
لاره ، سره ، دواړه ، مشر ، خبره ، پیل وکړ ، ځکه ، یو له بل سره، وار، په کار دي
3. د لاندنیو پوښتنو ځوابونه ولیکئ.
1: پیشو او موږک چیرته تلل؟ **2**: پیشو څۀ وویل؟ **3**. موږک څۀ وویل؟ **4**: په پاي کې پیشو څۀ وکړل؟

شلم لوست

کوښښ/کوشش

هر څوک باید هڅه او کوښښ وکړي ځکه چې بې هڅې ژوند ګټه نه لري. زۀ پوهیږم چې تاسو په خپلو درسونو کښې کوښښ او هلې ځلې کړې دي چې دویم ټولګي ته بریالي شوي یاست، پروسږکال چې اکرم په خپلو درسونو کښې کوښښ کاوه نو لومړۍ درجه بریالې شو او اسلم چې زیار ونه ویست (هڅه ونه کړه) ناکام شو او ډېر خفه ؤ، نو تاسو باید په خپلو درسونو کښې کوښښ وکړئ او زیار وباسئ چې ناکام نه شئ.

بې زحمتــه عزت نشتــه زما وروره
که عزت غواړې زحمت درلره بویه

نوي ټکي:

هڅه: هلې ځلې/کوښښ/کوشش وکړي: بکند ژوند: زندگی پوهیږم: می فهمم خپل درسونه: درسهای خود ټولګی:کلاس/جماعت بریالې: کامیاب پروسږکال: پارسال زیار باستل: کوشش کردن خفه: ناخوش غواړې: می خواهی بویه: لازم

تذکر

1. نوم درې حالتونه لري

		اصلي حالت	ارتباطي او فاعلي حالت	ندايي حالت
مذکر	مفرد	سړی	د سړي کور/ سړي ډوډۍ وخوړه	اي سړيه
	جمع	سړي	د سړيو کور/ سړيو ډوډۍ وخوړه	اي سړيو
مونث	مفرد	ښځه	د ښځې خاوند/ ښځې ډوډۍ وخوړه	اي ښځې
	جمع	ښځې	د ښځيو زامن/ښځيو ډوډۍ وخوړه	اي ښځيو

2. در حالت ندايي اگر در اخر یک اسم "ا، و ، ي" بیاید در چنین حالت در صورت ندايي تغییر پیدا نمي کند مثل: ذکریا، محمدي، خارو و... مثل: اي محمدي، اي خارو، اي ذکریا و مثالهاي دیگر ولې بعضي از اسماء مؤنث هم در حالت ندا تغییر پیدا نمي کند مثل: زینب، عترت، نصرت، عشرت.

3. د حالت ارتباطي هم اسم تبدیل می کند چنانچه قبلاً تفصیلا ذکر شد.

مشق

الف: د لاندنیو پوښتنو ځوابونه ولیکئ.

1 . مونږ ولې باید هڅه او کوښښ وکړو؟ 2. اکرم څۀ وکړل؟ 3. اسلم ولې خفه ؤ؟ 4. مونږ ته څۀ په کار دي؟

ب: د لاندنیو جملو ژباړه وکړئ:

1. در خانه ان مردها یک درخت بزرگي است. 2. در شهر قم زندگی سود زیادی دارد. 3. شما باید در درسهای خود زیاد کوشش کنید تا ناکام نه شوید. 4. من در کلاس دوم هستم. 5.فرزندان خانمها اینجا هستند. 6. شوهر ان زن فوت کرده است. 7. ای مرد! شما کجا زندگی می کنید؟ 8. او و پدرش به شهر پشاور می رفتند. 9. باید با یکدیگر به زبان پشتو صحبت کنید. 10. در دست ان زن چیست؟

پښتو

دویمه برخه

د فارسي ژبو لپاره

لیکوال: محمدرحیم درانی

لومړۍ لوست

حــمــد

زۀ بنــده يــم تۀ مـــولا — تــۀ بـادشــاه يې زۀ ګـدا
تۀ خالق يې زۀ مخلوق يم — تــۀ اعـــلی يې زۀ ادنـــی
بادشاهان کۀ اميران دي — ستــا د در دي فــقــــراء
ځــوک لائق د ثنا نشـــته — تــــۀ لائـــق يــې د ثنـــا
تۀ مې مل شـــې اي خالقه — ډېـر خــراب دی حال زما

نوي ټکي:

يې: هستي/ را — کۀ: اګر/ اګرچه — ځوک: کسی/ کی مل: همراه / ملګرې

ګرامر:

د کلمې ډولونه:

1. نوم: (اسم) د يو ځاي يا د يو شخص څرګندونه کوي.
2. ضمير: هغه کلمه چې د نوم ځاي ونيسي. لکه: زۀ، تۀ، هغه
3. صفت: هغه کلمه چې د يو نوم حالت او څرنګوالې بيانوي. لکه: ښه سړی، تور قلم
4. **فعل**: هغه کلمه چې د زمانې په دخالت سره يوه مستقله معنی ولري.
5. قيدونه: هغه کلمه چې په نوم، **فعل**، صفت يا ضمير باندې يو قيد ورزياتوي او معنی يې مقيد کوي لکه ډېر هوښيار.
6. ادات: هغه کلمه چې په مستقله توګه معنی نلري بلکه له فعلونو او نومونو څخه د يوې معنا د افاده کولو لپاره استعماليږي. لکه: "له" " تۀ" په دې مثال کښې " له کوره راغلم، کور ته ځم".

مشق

1. د دې شعر نثر وليکئ.
2. له دې حمد څخه نوم، **فعل**، ضمير، صفت، قيد او ادات وليکئ.

دویم لوست

ښوونکې

ښوونکې زمونږ لارښوونکې دی. هغه موږ ته د لیک لوست ښوونه کوي. ښوونکې مونږ ته سمه لاره ښیي. ښوونکې په ډېره مینه زمونږ کورني کارونه سموي. که مور او پلار زمونږ بدن روزي ښوونکې مونږ ته پوهه راښیي. له دې امله مونږ د ښووکي درناوې کوو او د مور او پلار په څیر یې د درناوي وړ ګڼو.

نوي ټکي:

ښوونکې: استاد لارښونکې: راهنما لیک: نوشتن/ نوشته شده لوست:درس/خوانده شده سمه: درست ښیي: نشان می دهد مینه: محبت روزي: تربیت می کنند پوهه: فهم له دې امله: به سبب این درناوې : عزت څېر: مثل وړ: قابل ګڼو: میشماریم /میدانیم/ حساب می کنیم.

ګرائمر:

د جوړخت او پاي له مخې د پښتو د مصدرونو ډولونه:

1. لام والا مصدرونه 2. ول والا مصدرونه 3. یدل والا وصدرونه 4. کول والا مصدرونه

5. کیدل والا مصدرونه (چې هر یو مصدر په دوه ډوله دی. دوه توکیز، یو توکیز چې هر یو په ترتیب سره بیانیږي) (دې خبرې ته دې ډېر فکر وشي چې کیدل والا مصدرونه مجهول لپاره او لام والا، ول والا او کول مصدرونه د معلوم لپاره راځي: لکه: کار کیدل (کار شدن) کار کول (کار کردن) او له نورو مصدرونو څخه د مجهول جوړیدو خپله لاره ده چې وړاندې بیانیګي انشاءالله.)

1. لام والا مصدرونه: هغه دي چې یوازې په "ل" پاي ته رسیدلي وي، یعنې د مصدر نښه پکښې "ل" وي، دا مصدرونه په دوه ډوله دي:

الف: دوه توکیز: هغه دي چې له دوه توکیو څخه جوړ وي او توکي یې د جلا کیدو وړ نه وي.

ب: غیر دوه توکیز هغه دي چې په اصل کښې مصدر ګڼل شوې وي او د تجزیې وړ نه وي.

شمېره	الف. دوه توکیز			ب: غیر دوه توکیز	
1	پورې وتل	پورې + وتل	آن طرف رفتن	وهل	زدن
2	پرې وتل	پرې + وتل	زمین خوردن/افتادن	تلل	رفتن
3	څملاستل	څم + لاستل	خوابیدن/دراز کشیدن	پالل	نگهداری کردن
4	بوتلل	بو + تلل	بُردن(برای شي که خودر راه می رود)	خوړل	خوردن
5	پرېښودل	پرې + ښودل	رها کردن	غوښتل	خواستن
6	پرانیستل	پرا + نیستل	باز کردن	موندل	یافتن

2. **ول والا مصدرونه**: هغه دي چې يوازې په "ول" پای ته رسيدلي وي، يعنې د مصدر نښه پکښې "ول" وي، دا مصدرونه په دوه ډوله دي:

الف: هغه چې لومړنې توکې يو بې معنا لفظ وي لکه: ګرځول، چې يوازې "کرځ" څه معنا نه لري.

ب: هغه چې لومړنې توکې يو معنا لرونکې لفظ وي لکه: تورول، چې تور يوازې معنا لري.

شمېره	الف		ب	
1	تښتول	بزور بردن/ فراری دادن	سپينول	پوست کندن
2	غورځول	انداختن	مړول	کُشتن
3	ګرځول	گرداندن	جنګول	جنگاندن
4	خندول	خنداندن	ماتول	شکستن
5	ژړول	به گريه در اوردن	زغلول	دواندن

مشق

1. د لاندې ګراف په مرستې سره لس جملې جوړې کړئ.

نوم / ضمير	صفت/ عدد	نوم	فعل
زهٔ	شين/ شنه/ شنې	ختکی/ ختکي	لري
تهٔ	يو/ يوه	خور/ خويندې	لرم
هغه	تور/ توره/ تورې	ورور/ وروڼه	لرئ
مونږ	مشر/مشره/مشرې/مشران	موږک / موږکان	لري
تاسو	کشر/ کشره/ کشرې/کشران	ترهٔ / ترونه	لرو
هغوي	پينځهٔ	پيشو/ پيشوګانې	لرې

2. د ښوونکي په حقله شپږ جلمې وليکئ.

دريم لوست

مسافر

اسلم: په خير راغلې. کريم: خداي دې وبخښه.

اسلم: ته څوک يې؟ کريم: زما نوم کريم ګل دی.

اسلم: دلته څه کوې؟ کريم: دلته کار لرم، دا راته ووايه چې دلته مسافرخانه شته؟

اسلم: هو! دلته ډېرې سراې شته دي؟ خو ته کومې سراې ته تلل غواړې؟

کريم: داسې سراې راوښيه چې ښه ، ارزانه او نږدې وي.

اسلم: چې لږ مخکښې لاړ شې يو چوک دی په چوک کښې ښې اړخ ته يو سراې شته.

کريم: د سراې نوم راوښيه چې غلطه راڅخه نه شي.

اسلم: راځه! زۀ هم هغې اړخ ته ځم تاسو ته به سراې هم وښيم او خپل کار به هم وکړم.

(هغوي په لاره تلل او يو له بل سره يې خبرې کولې)

کريم: ډېره مننه، ستا نوم څۀ دی او څۀ کار کوې؟

اسلم: زما نوم اسلم خان دی او د ماشومانو په ښوونځي کښې ښوونکې يم.

کريم: دا خو ډېره ښه خبره ده خداې پاک دې برياليې لره.

اسلم: ته له کوم ځاې څخه راغلې يې؟

کريم: زه له کابله راغلی يم، کور مې په کندهار کښې دی خو په کابل کښې کار کوم.

اسلم: راځه وروره! نن ما سره شپه تېره کړه سبا به خپل کار وکړې.

کريم: نه وروره! په سر دې خير وي

اسلم: ښه کريمه وروره! دغه سراې ده، زۀ ځم، په مخه دې ښه.

کريم: د خداې په امان.(خداې دې مل وي)

نوي ټکي:

دې: تو (ضمير متصل) / حرف ربطی نږدې: نزديک لږ: کمی څخه: از/ با ښې: راست اړخ: طرف
مننه: تشکر ښوونځي: مدرسه لره:(مصدر ان لرل: داشتن) دارد راځه: بيا نن: امروز ما سره: بامن
شپه: شب سبا: فردا مخه: پيش روی تو

ګرائمر:

3. يدل والا مصدرونه: هغه دي چې يوازې په "يدل" پاي ته رسيدلي وي، يعنې د مصدر ښه پکښې "يدل" وي، دا مصدرونه په دوه ډوله دي:

الف: هغه چې لومړنې توکې يو بې معنا لفظ وي لکه: ګرځيدل (قدم زدن/ گشتن)

ب: هغه چې لومړنې توکې يو معنا لرونکې لفظ وي (نوم يا صفت وي) لکه توريدل، جنګيدل.

شمېره	الف		ب		
1	تښتيدل	فرار کردن	سپينيدل	سپين + يدل	پوست کنده شدن
2	غورځيدل	افتادن	مړَيدلْ	مړ + يدل	کشته شدن
3	خنديدل	خنديدن	جنګيدل	جنګ + يدل	جنگيدن
4	ګرځيدل	گشتن/ قدم زدن	ماتيدل	مات + يدل	شکسته شدن
5	ژړيدل	گريه کردن	زغليدل	زغل + يدل	دويدن/ فرادکردن

مشق

1. لاندني ټکي په جملو کښې استعمال کړئ

منئه، ماسره، ورځ، پینځه، لږ، نن، سبا، اړخ، مینه ، مخه .

2. د لاندنیو پوښتنو ځوابونه ولیکئ.

کریم له کوم ځای څخه راغلې ؤ.؟ اسلم څه کار کاوه؟ سراې کوم ځای کښې وه؟

څلورم لوست

د اوونۍ ورځې او وختونه

یوه اوونۍ اووه ورځې لري. نن د خالي ورځ ده، سبا اتوار دی، بل سبا به د ګل ورځ وي او لابله ورځ به نهې وي. پرون جمعه وه بل پرون زیارت ؤ او د هغې نه مخکښې د شورو ورځ وه. د زیارت په ورځ خلک زیارتونو ته ځي د جمعې په ورځ د ښونځي چټې (تعطیل) وي نو د ځان صفایي کوي او د جمعې مانځه ته ځي. د خالي په ورځ ښونځي بیا خلاصیږي د اتبار په ورځ په انګریزي هیوادونو کښې چټې وي. د شورو په ورځ نوي کار شورو کول ښه دي. نن مونږ سبق زده کوو او سبا به د دې سبق پوښتنو ته ځوابونه ورکوو ځکه چې زمونږ ښوونکې وایي: "د نن کار سبا ته مه پریږدئ". د ګل په ورځ به خپل سبق لولو ځکه چې د نهې په ورځ زمونږ ازموینه پیل کیږي. خدای پاک دې وکړي چې ټول پکښې بریالي شو.

خالي	اتبار	ګل	نهې	شورو	زیارت	جمعه
شنبه	یکشنبه	دوشنبه	سه شنبه	چهارشنبه	پنجشنبه	جمعه

بل پرون	پرون	نن	سبا	بل سبا	لا بله ورځ
پریروز	دیروز	امروز	فردا	پس فردا	فردای پس فردا

اوونۍ: هفته هیواد: کشور چټې: تعطیل ازموینه: امتحان خلک: مردم زیارتونه: زیارات لولو: می خوانیم/ مطالعه می کنیم ورکول: به انها دادن ټول: همه پریښودل: رها کردن

ګرائمر:

4. کول والا مصدرونه: هغه دي چې په پاې کښې یې د کول په یوځای کولو سره یوه بله کلمه جوړه شوې وي، دا مصدرونه په دوه ډوله دي:

الف: هغه دی چې لومړنې جز یې د مفهوم له مخې له کول سره یو او د فعل غوندې ګرځي او جلا مفعول وغواړي. لکه: پورته + کول (پورته کول) بلند کردن. لکه سر پورته کول.

ب: هغه دي چې د معنې له مخې له کول سره یو نه شي او خپله د کول مفعول واقع شي. لکه کرکول، غوبل کول. چې غوبل د کول مفعول دی. او اکثرا لومړی توکې یې یو استعمالیدونکې کلمه وي.

شمیره	الف		ب		
1	پخلا کول	راضي کردن	کر کول	کر+ کول	کاشتن
2	پرې کول	پاره کردن	واښه کول	واښه+ کول	سبزه چیدن/کردن
3	پورې کول	ان ور بردن	زیاتې کول	زیاتې + کول	زیادتي کردن

4	پورته کول	بالا بردن	ظلم کول	ظلم + کول	ظلم کردن

مشق

د لاندنیو جملو ژباړه وکړئ.

1. من او را راضی می کنم.2. او صندلی را بالا می برد.3. او بر شما ظلم می کند.4. کشور من افغانستان کوههای زیادی دارد.5. دنیا جای امتحان است.6. کار امروز به فردا نگذارید.7. شنبه امتحان ما خواهد بود.8. پس فردا برادر و دایي من از هرات می ایند. 9. تو از کدام کشور امده ای.

ج: لاندیني مصدرونه د جدول په مرستې سره صرف کړئ.

شمېره	ضمیرونه	مصدرونه			
1	زۀ	پورته کوم	خاندوم	جنګوم	ماتوم
2	مونږ				
3	تۀ				
4	تاسو				
5	هغه				
6	هغوي				

ب: له لاندنیو ټکو څخه جملې جوړې کړئ.

خالي، اتبار، ګل، نهې، شورو، زیارت، جمعه، نن، سبا، پرون، پس فردا، پری روز.

پینځم لوست

میاشتې

په یو کال کښې دولس میاشتې وي. لومړۍ میاشت د امامانو میاشت ده. په دې میاشتې کښې د پیغمبر(ص) ګران نمسې امام حسین(ع) په کربلا کښې شهید شوې ؤ. ورپسې د سپرې میاشت ده چې ورته د چورې میاشت هم وایي ځکه چې خلک په دې میاشتې کښې چوري جوړوي او خوري. بیا ورپسې په ترتیب سره لومړۍ خور، دویمه خور، دریمه خور او څلورمه خور دي. بیا ورپسې زبرګه میاشت ده چې ورته د خداي میاشت هم ویل کیږي ځکه چې پکښې خلک ډېر عبادتونه کوي. بیا ورپسې د برات میاشت ده چې دې ته شوقدر او د پینځلسمې میاشت هم ویل کیږي. بیا ورپسې د روژې میاشت ده چې له روژې وروسته د وړوکي اختر میاشت ده او بیا ورپسې میانه ده، یعنې د دوو اخترونو تر مینځ دا میاشت میانه ده. او په اخر کښې د لوي اختر میاشته راځي.

نوي ټکي:

میاشتې: ماهها(جمع میاشته) نمسې: نواده چوري: یک چیز خودني که از ارد درست می شود.
ویل کیږي: گفته می شود. روژه: روزه وړوکې: کوچک اختر: عید مینځ: وسط/ درمیان

امامان/حسنیان	سپره	لومړۍ خور	دویمه خور	دریمه خور	څلورمه خور
محرم	صفر	ربیع الاول	ربیع الثانی	جمادی الاول	جمادیالثانی
زبرګه/بزرګه	برات/شوقدر	روژه	وړوکې اختر	میانه	لوي اختر
رجب	شعبان	رمضان	شوال	ذیلقعده	ذیلحجه

حمل	ثور	جوزا	سرطان	اسد	سنبله
وری	غویی	غبرګولی	چنګاښ	زمری	وږی
میزان	عقرب	قوس	جدی	دلو	حوت
تله	لړم	لیندۍ	مرغوی	سلواغه	کب

ګرائمر:

5. کیدل والا مصدرونه: هغه دي چې په پاي کښې یې "کیدل" راغلې وي، یعنې د مصدر نښه پکښې "کیدل" وي، دا مصدرونه په دوه ډوله دي:

که چېرې په ټولو "کول والا" مصدرونو د "کول" پر ځاي "کیدل" راوړل شي له لومړي ډول نه یې لومړۍ ډول "کیدل والا مصدرونه" او له دویم ډول نه یې دویم ډول "کیدل والا" مصدرونه په لاس راځي. "کیدل والا" مصدرونه هم ټول ترکیبي مصدرونه دي، مثالونه یې په دا ډول دي:

شمېره	الف		ب		
1	پخلا کیدل	راضي شدن	کر کیدل	کر+ کیدل	کاشته شدن
2	پرې کیدل	پاره شدن	واښه کیدل	واښه+ کیدل	سبزه چیده شدن
3	پورې کیدل	ان ور رفتن	زیاتې کیدل	زیاتې + کیدل	زیادتي شدن
4	پورته کیدل	بالا شدن	ظلم کیدل	ظلم + کیدل	ظلم شدن

مشق

الف: د لاندنیو جملو ژباړه وکړئ

1. کار گل خان در ماه محرم شروع شد. **2**. در ماه صفر از نان چوري می سازند.**3**. باغ بختور خان اینجا است.**4**. راضی شدن احمد گل در ماه شعبان بود.**5**. آنجا دو تا بچه نواده من هستند .**6**. شهر ښاپسته خان در ماه ربیع الثانی بنا شد.**7**. دو ماه بعد ماه رمضان شروع می شود. **8**. به این مهمانسرا هتل هم گفته می شود.**9**. درمیان دیروز و فردا امروز شنبه است. **10**. پریروز ماه ربیع الثاني تمام شد.

ب: لس داسې جلمې ولیکئ چې په هغې کښې د لسو میاشتو نومونه استعمال شوې وي.

شپږم لوست

موسمونه/ فصلونه

پسرلی د کال لومړنی فصل دی. په دې فصل کښې هوا ښه وي. د غرو لمنې او دښتې په رنګارنګ ګلانو ښايسته او ښکلې وي. بلبلې په باغونو کښې چغيږي. مرغان ځالې جوړوي، کوچيان شنو دښتو او د غرو لمنو ته ځي. کروندګر په خپلو ځمکو او باغونو کښې کارونه کوي. زده کوونکي د خپلو زده کړو لپاره ښوونځي ته ځي. دويم فصل اوړی دی چې دې ته دوبې او د ګرمي هم ويل کيږي. چې پکښې ډېره ګرمي وي. دريم فصل منی دی. چې ځينې خلک ورته خزان هم وايي. په دې فصل کښې د ونو پاڼې ژيړې وي. بيا ورپسې د ژمی وار دی چې پکښې هوا ډېره زياته سړه وي. واوره وريږي او خلک د ځان ګرمولو لپاره اور بلوي. نو په دې طريقه په يو کال کښې څلور فصلونه تيريږي. چې هر يو فصل ځانله جلا جلا خوند لري. او پکښې بيلا بيلې ميوې پيدا کيږي.

نوي ټکي:

پسرلی: بهار لمن: دامن دښته: صحرا ښکلې: ښايسته بلبله: بلبل چغيږي: صدا ميدهد مرغان: پرندها ځاله: آشيانه کوچيان: خانه بدوش کروندګر: کشاوز ځمکه: زمين اوړی/دوبې: تابستان منی:خزان ځينې: بعضی ژمی: زمستان واوره: برف وريږي: ميبارد

ګرائمر:

1. په پښتو کښې د عربې او نورو ژبو له مصدرونو څخه د(ول، يدل، کول، کيدل) په يو ځاي کولو مرکب مصدرونه جوړيږي خو جوړښت يې د پښتو ژبې د قوانينو تابع دی، يعنې هغه نومونه چې په صحيح توري پاي ته رسيدلي وي زياتره د (ول، يدل) په يوځاي کولو او هغه چې په (الف، ه، ی، ع ، ح) پاي ته رسيدلې وي د "کول، کيدل" په يوځاي سره مصدرونه جوړيږي:

معلوم	معلومول	معلوميدل	التجاء	التجاءکول	التجاء کيدل
قبول	قبلول	قبوليدل	اصلاح	اصلاح کول	اصلاح کيدل
استعمال	استعمالول	استعماليدل	دعا	دعا کول	دعا کيدل
ظاهر	ظاهرول	ظاهريدل	مناظره	مناظره کول	مناظره کيدل
صبر	صبرول	صبريدل	افتتاح	افتتاح کول	افتتاح کيدل

2. ځينې ټکي داسې هم شته چې د دې قاعدې پر خلاف هم راتلی شي. لکه ظلم، چې ظلم کول او ظلم کيدل سره جوړيږي. او د "ظلميدل" او "ظلمول" استعمالول غلط دي.

3. په پښتو ژبه کښې ټول مصدرونه د جمع مذکر په توګه استعماليږي. يعنې که د هغه لپاره صفت يا نور داسې څه شي راوړل کيږي نو هغه د جمع مذکر په توګه وي. لکه قبلول ښه دي. ستا صبر کول بد دي.

مشق

الف: د لاندنيو پوښتنو ځوابونه وليکئ.

1. په کوم موسم کښې مرغان ځالې جوړوي؟ **2**. په ژمي کښې هوا څنګه وي او خلک پکښې څه کوي؟

3. د اوړي نور نومونه ولكئ؟ 4. په مني كښې ونې څنګه وي؟
ب: د څلورو موسمونو په هكله څلور جملې وليكئ.

اووم لوست

كسب او كار

كسبګر د خداي دوست دی. په دنيا كښې ډول، ډول كسبونه شته لكه تركاڼي، بزګري، پښتوب، سوداګري، زرګري، كولالي او داسې نور. د كسب زده كړه يوه داسې خزانه ده چې هيڅ كله نه خلاصيږي او نه يې غل وړې شي. كسبګر د خپل كسب په وسيله حلاله روزي پيدا كوي. هر چيرته چې لاړ شي، كار ورته پيدا كيږي، له همدې امله پر خپل ژوند خوشاله وي.

داؤد عليه السلام سره له دې چې د خداي له خوا پيغمبر ؤ، د پښتوب كسب يې هم كاوه. د جنګ لپاره به يې د زغرو جامې جوړولې. هغه به يې بازار ته وړلې او له دې لارې څخه به يې حلاله روزي لاس ته راوړله.

نوي ټكي:

كسب: كار كسبګر: كسي كه يک كار(فن) بلد باشد. ډول ډول: قسم قسم تركاڼي:نجاری بزګري: كشاورزي پښتوب: آهنگری سوداګري: تجارت زرګري: طلا فروشي كولالي: ظرفها گلي درست كردن هيڅ كله: هيچ وقت غل: دزد وړل: بردن چيرته: جای كه سره له دې: با اينكه خوا: طرف زغره: زره.

ګرائمر:

په پښتو كښې ماضي په نهه ډوله ويشل كيږي:

1. استمراري ماضي، 2.مطلقه ماضي، 3. نژدې ماضي، 4. لرې ماضي، 5. امكاني استمراري ماضي، 6. مطلقه امكاني ماضي، 7. احتمالي ماضي، 8. تمنايي ماضي، 9. تاكيدي ماضي.

1. د استمراري ماضي د جوړولو لار: داسې جوړيږي چې د ټولو لازم والا مصدرونو (افعال معلوم) په پاي كښې يې متصل فعلي ضميرونه ورزيات كړې لكه: له راتلل او پخلا كول مصدرونو څخه لاندني مثالونه

مفردمتكلم	جمع متكلم	مفرد مخاطب	جمع مخاطب	مفردمذكر غايب	جمع مذكر غايب	مفرد مؤنث	جمع مؤنث
راتلم	راتلو	راتلې	راتلئ	راته/راتلو	راتلل	راتله	راتلې
پخلا كولم	پخلا كولو	پخلا كولې	پخلا كولئ	پخلا كاوهٔ	پخلا كول	پخلا كوله	پخلا كولې
بوتلم	بوتلو	بوتلې	بوتلئ	بوته/بوتلو	بوتلل	بوتله	بوتلې

او حكمي متعدي مصدرونو څخه داسې جوړيږي چې فقط مصدر سره مخكښې ضمير منفصل په يوځاي كولو سره جوړيږي او نور څه بدلون پكښې نه راځي. لكه: "ويل"، چې "ما ويل، تا ويل" او نور:

مفردمتكلم	جمع متكلم	مفرد مخاطب	جمع مخاطب	مفردمذكر غايب	جمع مذكر غايب	مفرد مؤنث	جمع مؤنث
ما ويل	مونږ ويل	تا ويل	تاسو ويل	هغه ويل	هغوي ويل	هغې ويل	هغوي ويل
ميگفتم	ميگفتيم	ميگفتی	ميگفتيد	ميگفت	ميگفتند	ميگفت	ميگفتند
ما خندل	مونږ خندل	تا خندل	تاسو خندل	هغه خندل	هغوي خندل	هغې خندل	هغوي خندل

مجهول استمراري ماضي "کیدل" هم د لام په حذف کولو او د هغې پر ځاي د متصلو ضمیرونو په راوړلو سره ماضي استمراري جوړیږي او د لام والا متعدي مصدرونو د کیدل پر ځاي د "شول" یا "شوم" په یوځاي کولوسره هم ماضي استمراري فعل جوړیږي. لکه له "ساتل کیدل" او "وهل کیدم"

مفردمتکلم	جمع متکلم	مفرد مخاطب	جمع مخاطب	مفردمذکر غایب	جمع مذکر غایب	مفرد مؤنث	جمع مؤنث
ساتل کیدم	ساتل کیدو	ساتل کیدې	ساتل کیدئ	ساتل کیدهٔ	ساتل کیدل	ساتل کیدله	ساتل کیدلې
وهلی شوم	وهلي شوو	وهلې شوې	وهلي شوئ	وهلی شو	وهلي شول	وهلي شوه	وهلي شوې
زده میشدم	زده میشدیم	زده میشدی	زده میشدید	زده میشد	زده میشدند	زده میشد	زده میشدند

مشق

الف: د لاندې پوښتنو ځوابونه ولیکئ

کسبگر ولې په خپل ژوند خوشاله وي؟

حضرت داؤد (ع) څوک ؤ او څهٔ کسب یې کاوهٔ؟

حضرت داؤد (ع) به څنګه حلاله روزي لاس ته راوړله؟

ب: د لاندنیو جملو ژباړه وکړئ

1. شما زده می شدید. 2. انها نگهداري میشدند. 3. تو میگفتی که او ما را راضی میکرد. 4.از طرف تو من نگهداری میشدم. 5. من میگفتم او شماها را راضی میکرد. 6. او یک زن در روز چارشنبه زده مي شد. 7. من در روز پنجشنبه می امدم. 8. این دخترها در روز دو شنبه می امدند. 9. اگر تو میگفتی من می امدم.10 . انها در روز سه شنبه به هرات میرفتند.

ج: له لاندینو ټکو څخه جملې جوړې کړئ

1. اوړی، 2. پښتوب، 3. چیرته، 4. غل، 5. ترکاڼي، 6. ډول ډول، 7. خوا، 8. هیڅکله، 9.وړل، 10. زغره.

اتم لوست

ښه خوي

ښه خوي د سړي قدر عزت او درناوې زیاتوي. څوک چې ښه خوي لري هر چا ته ښه ښکاري. خلک ورته په درنه سترګه ګوري، زیاته مینه ورسره لري. له بدخویه سړي څخه کرکه کوي. حضرت محمد(ص) فرمایي: "د پوره ایمان څښتن هغه څوک دی چې اخلاق یې تر ټولو ښه وي".

صادق د ښوونځي د دویم ټولګي زده کوونکې او د ډېرو ښو اخلاقو څښتن دی، هغه تل د لمانځه لپاره جومات ته ځي. د ناروغانو پوښتنه کوي. د ښوونکي او مشرانو درناوې کوي، خبرې یې مني، له خپلوانو او ګاونډیانو سره ډېره ښه ګزاره کوي. پلار او مور سره په کارونو کښې مرسته کوي او هم له خپلو ټولګیوالو سره ډېره مینه لري.

سړی په رنګ نه سړی کیږي
سړی هغه دی چې یې خوي د سړو وینه

نوي ټکي:

خوي: عادت چا: کس ښکاري: به نظر ميايد ګوري: نګاه ميکنند کرکه: نفرت پوره: کامل
څښتن:خاوند/ صاحب ټولګي: جمات /کلاس تل: هميشه لمونځ: نماز خپلوانو:
وابستګان/خويشاوندان ګاونډيان: همسايه ګان ګوزاره: ګذران مرسته:کمک ټولګيوال:
همکلاس

يادښت: استفهامی ضميرونه: چې د پوښتنې په وخت کښې د يو شخص يا يو څيز د نومونو پر ځاي استعمال شي چې ځينې په دا ډول دي: 1. څومره/څونه (چه قدر) 2. څه (چه، در حالت فاعلی ارتباطی و مفعولی) 3. څو (چند) څوم/ څومه /څومې (رتبه چند) 4. کوم/کومه/کومې/کم/کومې پورې/کومه يوه/کومو (کدام، که حالت مذکر، مؤنث و حالا فاعلی و اضافی ان فرق می کنند)

5. چا: (بمعنی کی) د اشخاصو لپاره د متعدي ماضي په فاعلي ارتباطي حالت کښې استعماليږي لکه: چا جنګ وکړۀ؟ دا سړی د چا ورور دی؟ چا ته وايې؟ په چا دې پور دی.

(په همدې ځايونو کښې عموماً د "زۀ" ضمير پر ځاي ما ضمير استعماليږي. لکه ما جنګ وکړه، ما ته وايې، په ما دې پور دی او نور....)

6. څوک: (بمعنی کی) د اشخاصو لپاره دی او د "چا" په مقابل کښې عموماً د لازمي افعالو په فاعلي حالت کښې او په حال او راتلوونکي زمانه کښې د متعدي افعالو په فالي حالت کښې او عموما په مفعولي حالت کښې استعماليږي، خو ارتباطي حالت نه لري، مثلاً څوک لويدلې دی؟ څوک راځي؟ څوک دې وهي؟ څوک به دې بوځي؟ تا څوک راوسته؟ ته څوک راولې او څوک بيايې؟

په همدې ځايونو کښې زياتره د "زۀ" ضمير استعماليږي، لکه: زۀ لويدلې يم، زۀ راځم، زۀ دې وهم، زۀ به دې بوځم، تا زۀ راوستم، خو په مفعولي حالت چې فعل متعدي وي نو بيا د "زۀ" پر ځاي "ما" ضمير استعماليږي.

ګرائمر:

معلومه مطلقه ماضي: داسې جوړيږي د لام او يدل والا مصدرونو استمراري ماضي جوړه کړې له هغې وروسته ورسره په اول کښې د مطلقيت والا "و" ورزيات کړی لکه:

جمع مؤنث	مفرد مؤنث	جمع مذکر غايب	مفردمذکر غايب	جمع مخاطب	مفرد مخاطب	جمع متکلم	مفردمتکلم
وساتلې	وساتله	وساتل	وساته	وساتلئ	وساتلې	وساتلو	وساتلم
وګرځولې	وګرځوله	وګرځول	وګرځاوۀ	وګرځولئ	وګرځولې	وګرځولو	وګرځولم

د حکمي متعدي مصدورنو څخه معلومه مطلقه ماضي د استمراري ماضي په پيل کښې د مجرد "و" په راوړلو سره جوړيږي لکه له خندل، ژړل، لامبل او نورو څخه

جمع مؤنث	مفرد مؤنث	جمع مذکر غايب	مفردمذکر غايب	جمع مخاطب	مفرد مخاطب	جمع متکلم	مفردمتکلم
هغوي‌وخندول	هغې‌وخندول	هغوي‌وخندول	هغۀوخندول	تاسووخندول	تاوخندول	مونږوخندول	ماوخندول
هغوي‌وژړل	هغې‌وژړل	هغوي‌وژړل	هغۀوژړل	تاسووژړل	تاوژړل	مونږوژړل	ماوژړل

من گریه کردم	ما گریه کردیم	تو گریه کردی	شما گریه کردید	او گریه کرد	انها گریه کردند	او گریه کرد	انها گریه کردند

مشق

الف: لاندني ټکي په خپلو جملو کښې استعمال کړئ

چا، څوک، ما، زه، تل، ګاونډیان، ګزاره، کرکه، پوره، څښتن.

ب: د لاندنیو پوښتنو ځوابونه ولیکئ

1. پیغمبر(ص) دښو اخلاقو په هکله څهٔ فرمایي؟

2. د صادق له ښو اخلاقو څخه دوه ولیکئ

3. خلک له چا سره مینه کوي؟

4. خلک له چا کرکه کوي؟

ج: د لاندنیو جملو په پښتو کښې ژباړه وکړئ

1. من در مدرسه خیلی گریه کردم. 2. شما در موسم سرما زیاد خندیدید. 3. او از همسایه ها نگهداري کرد. 4. من در جنگ مرده بودم ولی خدا مرا نگه داشت. 5. ان زنها در روستای ما دور زدند. 6. شما دنبال انها خیلی گریه کردید. 7. همکلاسی های ما در تابستان به شهر شما می آمدند. 8. در بهار امسال هوا خیلی خنک است. 9. صاحب این خانه دوسال پیش مرده است. 10.من در کارها ی خانه با مادر کمک می کنم.

نهم لوست

د ملالۍ بوټونه

ملالۍ خپلې مور ته وویل: مورې! ډېر وخت کیږي، چې مونږ له ښوونځي څخه رخصت شوي یو. ما په رخصتۍ کښې له ملګرو سره لوبې وکړې. زمونږ رخصتي ډېره ښه تېره شوه. خو مورې! زمونږ ښوونځې کله پیل کیږي؟

مور یې وویل: ستاسې ښوونځي درې ورځې وروسته پیل کیږي. کله چې ملالۍ د مور خبره واوریده. ژر پلار ته ورغله او ویې ویل: زمونږ ښوونځې درې ورځې وروسته پیل کیږي، زهٔ کالي، کتابچې او قلم لرم خو بوټونه مې زاړه شوي دي.

پلار یې وویل: هو لورې بوټونه دې زاړه شوي دي، زهٔ به تا او زمرک ته له بازاره نوي بوټونه راوړم ځکه د زمرک بوټونه هم له کاره وتلي دي.

زلمي، زمرک او ملالۍ ته وویل: "وګورئ! پلار ستاسو لپاره بوټونه راوړي دي څومره ښه بوټونه دي. زه د ښوونځي لپاره کالي، کتابچې او قلم لرم، بوټونه مې هم نوي دي، خو ستاسو بوټونه زاړه شوي وو. پلار دغه نوي بوټونه تاسې ته راوړي دي . خپل نوي بوټونه مو واخلئ.

ملالۍ وویل: زمرکه! دا دي خپل بوټونه دې واخله. زمرک خپل بوټونه په پښو کړل پلار، ملالۍ او زمرک ته وویل: خپل نوي بوټونه مو په پښو کړل؟ خوښ مو شول؟

زمرک وویل: هو پلاره! خپل نوي بوټونه مو په پښو کړل، ډېر مو خوښ شول.

ملالۍ وویل: پلاره! اوس مونږ د ښوونځي لپاره کالي، کتابچې او قلمونه لرو، بوټونه مو هم نوي شول، له تاسې څخه ډېره مننه کوو.

نوي ټکي:

بوټونه: یک نوع کفش رخصت: **تعطیل** لوبې: بازی واوریده: شنید (اوریدل) ورغله: پیش او رفت زوړ/زړه/زړې/زاړه: قدیم وګوره: نګاه کن(کتل) نوي/نوې: جدید وتل: بیرون رفتن واخلئ: بگیرید (اخستل) مننه: تشکر

الف: د پوښتنو ځوابونه ولیکئ.

1. ملالۍ ولې بوټونه غوښتل؟
2. زلمي هغوي ته څه وويل؟
3. ملالۍ خپلې مور ته څه وويل؟
4. مور ملالۍ ته څه ځواب ورکړ؟

ب: له نوو ټکو څخه جملې جوړې کړئ.

بوټونه، رخصت، لوبې، واوریده، ورغله ،زوړ/زړه/زړې/زاړه، وګوره، نوي/نوې ،وتل، واخلئ مننه

پښتو

دریمه برخه

د بخښونکي او مهربان خداي په نامه

حمد

همه واړه په تسبيح د دۀ مشغول دي | که ملک دی که پېری دی که انسان دی
هر ماهي يې په درياب کښې حمد وايي | هر مارغه يې په چمن کښې ثنا خوان دی
حد پايان يې هيڅ سړي موندلی نه دی | معرفت يې هسې بحر بې پايان دی
نه يې مثل نه يې مثال نه يې مکان شته | دې بې مثله بې مثاله بې مکان دی
پاک يې وګڼه بې شکه بې ګومانه | له هغه چې د چا شک د چا ګومان دی
نۀ يې څوک په سترګو ويني نه ليدې شي | او بې چونه بې چګونه نمايان دی

نوي ټکي:

همه واړه: همه   دۀ: اين (اشاره برای نزديک و ذي روح)   پېری: جن   درياب: دريا   مارغه: پرنده
منوندل: پيدا کردن   هسې: بې فايده/ مفت/ شان/لکه   ګومان: ظن/ شک   ويني: ميبيند (ليدل)

مشق

1. د دې نظم نثر وليکئ
2. د لاندنيو ټکو څخه جملې جوړې کړئ:

دۀ، همه، واړه، پېری، درياب، مارغه، ويني، ګومان، هسې، منوندل

3. د لاندنيو ټکو متضاد وليکئ.

تور	ورځ	لنډ	ماښام	نوې	خندل

افغانستان

افغانستان زمونږ خوږ اسلامي هيواد دی. ګران افغانستان ښکلي باغونه او رنګارنګ ميوې لري. زمونږ هيواد هسک او جګ غرونه لري. لوي لوي سيندونه او ارزښتمن کانونه هم لري. مونږ ټول د خپل هيواد بچيان يو. خپله خاوره او وطن رابانديې ګران دی، او پر مونږ د مور په څېر حق لري.
مونږ خپل هيواد تل خپلواک ساتو او د ابادۍ او ودانۍ په لاره کښې يې زيار باسو.

نوي ټکي:

هيواد: کشور   هسک/جګ: لوړ   سيندونه: دريابونه/درياها   ارزښتمن: باارزش   کانونه: ذخائر
څېر: مثل   خپلواک: خودمختار   وداني: ابادي.

ګرایمر:

نږدې ماضي: (در فارسی مثل کرده است، خورده است و...) د ټولو مصدرونو څخه د شپږو کومکي فعلونو په مرسته جوړیږي چې عبارت دي له: یم، یو، یې، یئ، دی، دي، ده، دي. (**1**) (د لام والا، ول والا او یدل والا مصدورنو څخه په پای کښې د شپږو کومکي فعلونو په ورزیاتولو څخه جوړیږي. لکه:

مفردمتکلم	جمع متکلم	مفرد مخاطب	جمع مخاطب	مفردمذکر غایب	جمع مذکر غایب	مفرد مؤنث	جمع مؤنث
تللې یم	تللي یوو	تللې یې	تللي یئ	تللې دی	تللي دي	تللې ده	تللې دي
لاړ یم	لاړ یوو	لاړ یې	لاړ یئ	لاړ دی	لاړ دي	لاړه ده	لاړې دي

(**2**) د "ول" او "کول وال" مصدرونو کښې تر فعلي صفت وروسته کومکي فعلونه راوړل کیږي، لکه:

مفردمتکلم	جمع متکلم	مفرد مخاطب	جمع مخاطب	مفردمذکر غایب	جمع مذکر غایب	مفرد مؤنث	جمع مؤنث
وینښ کړې یم	وینښ کړي یوو	وینښ کړې یې	وینښ کړي یئ	وینښ کړې دی	وینښ کړي دي	وینښه کړې ده	وینښې کړې دي
مرا بیدار کرده است	ما را بیدار کرده‌است	تو را بیدار کرده‌است	شما را بیدار کرده‌است	او را بیدار کرده‌است	انها را بیدار کرده‌است	او را بیدار کرده‌است	انها را بیدار کرده‌است

(**3**) یدل والا مصدرونو څخه د شول د فعل صفت وروسته کومکي فعلونه راوړل کیږي. لکه:

مفردمتکلم	جمع متکلم	مفرد مخاطب	جمع مخاطب	مفردمذکر غایب	جمع مذکر غایب	مفرد مؤنث	جمع مؤنث
وینښ شوې یم	وینښ شوي یوو	وینښ شوې یې	وینښ شوي یئ	وینښ شوې دی	وینښ شوي دي	وینښه شوې ده	وینښې شوې دي

(**4**) له حکمي متعدي مصدورنه څخه له فعلي صفت څخه د نارینه جمع (جمع مذکر) په بڼه جوړیږي لکه: خندل

مفردمتکلم	جمع متکلم	مفرد مخاطب	جمع مخاطب	مفردمذکر غایب	جمع مذکر غایب	مفرد مؤنث	جمع مؤنث
ما خندلي دي	مونږ خندلي دي	تا خندلي دي	تاسو خندلي دي	هغه خندلي دي	هغوي خندلي دي	هغې خندلي دي	هغوي خندلي دي
ما ژړلي دي	مونږ ژړلي دي	تا ژړلي دي	تاسو ژړلي دي	هغه ژړلي دي	هغوي ژړلي دي	هغې ژړلي دي	هغوي ژړلي دي

مشق

1. د خپل هیواد په هکله پینځه جملې ولیکئ
2. له لاندنیو ټکو او ترکیبونو څخه جملې جوړې کړئ

هيواد، ارزښتمن، خپلواک، خپل وطن، سيندونه، ښکلي باغونه، خپله خاوره، په څېر

3. د لاندنيو جملو فعلونو ته په پام سره په پښتو کښې ژباړه وکړئ

1. کشور ما افغانستان يک کشور خودمختار است. 2. تو به دنبال او خيلی گريه کرده ايد. 3. تو خيلی ميخنديديد. 4. تو از خواب بيدار شده ايد. 5. دو سال قبل من به کشور خورم رفته ام. 6. گل مخۍ پارسال به کابل رفته است. 7. ايا تو به کشور خود رفته ايد. 8. او درکنار دريا نشست تو نشسته ايد و من هم می نشينم. 9. من غذا می خورم زيرا که تو خورده ايد. 10. او برای من، قابل عزت و باارزش است.

ساعت څه وايي

واوره څه وايي ټک ټک د هـر ساعت — که هوښيار يې اوسه ويښ په لياقت
وويـريــــږه لـــه لــټـۍ او بـيـکـارۍ — له سـبقـه غـفـلـت مـه کړه يو ګړۍ
کوچـنـۍ سـتنه د ساعـت پـه کـرارۍ — پـه خـوږه ژبـه ښـه لاره درښـيـي
وايي واوره چې شو تـېر هـغه شـو هـېر — هوښيار نه ګرځي په تېرو پسې ډېر
ځان کړه ما غوندې توانا او خواري کښ — شپـه او ورځ کوه سبا ته دې کوښښ
کهالي به دې په خوب کړي سترګې پټې — درتـه وبـه تـړي هـره لار د ګـټـې
د هـر چـا ژونـد دی تـړلی پـه سـبا — چـې سبا لـري ژوندې دی په رښتيا
څوک چې نه خوري نن د بلې ورځې غم — قـبلـوي بـه دوي سـبا د بـل سـتم

نوي ټکي:

واوره: بشنو(اوريدل) اوسه: (اوسيدل) باش ويښ: بيدار وويرېږه: بترس لټۍ: کاهلی سبق: درس کوچنۍ: کوچک کراري: ارامش هېر: فراموش غوندې: مثل ستنه: ستون/عقربه/سوزن خواري کښ: زحمت کش کهالي: کاهلی پټول: پوشاندن تړل: بستن رښتيا: راست.

ګرايمر:

لرې ماضي: (در فارسی مثل کرده بود، خورده بود و...) د ټولو مصدرونو څخه د اوو کومکي فعلونو په مرسته جوړېږي چې عبارت دي له: (وم، وو، وې، وئ، ؤ، وو، وه، وې)

1. (د لام والا، ول والا او يدل والا مصدورنو څخه په پاي کښې د اوو کومکي فعلونو په ورزياتولو څخه جوړېږي. لکه:

جمع مؤنث	مفرد مؤنث	جمع مذکر غايب	مفردمذکر غايب	جمع مخاطب	مفرد مخاطب	جمع متکلم	مفردمتکلم
تللې وې	تللې وه	تللي وو	تللی ؤ	تللي وئ	تللی وې	تللي وو	تللی وم
لاړې وې	لاړه وه	لاړو وو	لاړ ؤ	لاړو وئ	لاړ وې	لاړ وو	لاړ وم

راغلې وم	راغلي وو	راغلې وې	راغلي وئ	راغلې ؤ	راغلي وو	راغلې وه	راغلې وې

(2) د "ول" او "کول وال" مصدرونو کښې تر فعلي صفت وروسته کومکي فعلونه راوړل کيږي، لکه:

مفرد متکلم	جمع متکلم	مفرد مخاطب	جمع مخاطب	مفرد مذکر غايب	جمع مذکر غايب	مفرد مؤنث	جمع مؤنث
وينښ کړې وم	وينښ کړي وو	وينښ کړې وې	وينښ کړي وئ	وينښ کړې ؤ	وينښ کړي وو	وينښه کړې وه	وينښې کړې وې
موړ کړې وم	ماړۀ کړي وو	موړ کړې وې	ماړۀ کړي وئ	موړ کړې ؤ	ماړه کړي وو	مړه کړې وه	مړې کړې وې
پخلا کړې وم	پخلا کړي وو	پخلا کړې وې	پخلا کړي وئ	پخلا کړې ؤ	پخلا کړي وو	پخلا کړې وه	پخلا کړې وې
مرا سير کرده بود	ما را سير کرده بود	تو را سير کرده بود	شما را سير کرده بود	او را سير کرده بود	انها را سير کرده بود	او را سير کرده بود	انها را سير کرده بود

(3) يدل والا مصدرونو څخه د شول د فعل صفت وروسته کومکي فعلونه راوړل کيږي. لکه:

مفرد متکلم	جمع متکلم	مفرد مخاطب	جمع مخاطب	مفرد مذکر غايب	جمع مذکر غايب	مفرد مؤنث	جمع مؤنث
وينښ شوې وم	وينښ شوي وو	وينښ شوې وې	وينښ شوي وئ	وينښ شوې ؤ	وينښ شوي وو	وينښه شوې وه	وينښې شوې وې
ستړې شوې وم	ستړي شوي وو	ستړې شوې وې	ستړي شوي وئ	ستړې شوې ؤ	ستړي شوي وو	ستړې شوې وه	ستړې شوې وې
خسته شده بودم	خسته شده بوديم	خسته شده بودي	خسته شده بوديد	خسته شده بود	خسته شده بودند	خسته شده بود	خسته شده بودند

(4) له حکمي متعدي مصدرونه څخه له فعلي صفت وروسته د نارينه جمع (جمع مذکر) په بڼه جوړيږي لکه:

مفرد متکلم	جمع متکلم	مفرد مخاطب	جمع مخاطب	مفرد مذکر غايب	جمع مذکر غايب	مفرد مؤنث	جمع مؤنث
ما خندلي وو	مونږ خندلي وو	تا خندلي وو	تاسو خندلي وو	هغه خندلي وو	هغوي خندلي وو	هغې خندلي وو	هغوي خندلي وو
ما ژړلي وو	مونږ ژړلي وو	تا ژړلي وو	تاسو ژړلي وو	هغه ژړلي وو	هغوي ژړلي وو	هغې ژړلي وو	هغوي ژړلي وو

يادښت:

1. د لرې ماضي او نږدې ماضي د منفي جوړولو لپاره د " نه" ادات له فعلي صفت څخه وروسته استعماليږي لکه: راغلې نه يم، راغلې نه وم، خندلي نه دي، خندلي نه وو، ستړې شوې نه يم، ستړې شوې نه وو، موړ کړې نه وم، موړ کړې نه يم او نور....

2. کله کله د تاکيد لپاره (نه وم) يا (نه يم) له فعلي صفت څخه د مخه استعماليږي لکه: نه يم راغلې، نه وم راغلې، نه وم تللې، نه يم تللې، ما نه وو خندلي، ما نه دي خندلي، ما کار نه ؤ کړې، ما کار نه دی کړی. تۀ ستړې نه وې شوې، زۀ ستړې نه يم شوې، کله کله هم په دې بڼه يې منفي هم استعماليدې شي بې له دې چې څه تاکيد پکښې وي. خو دا لهجې او ويلو پورې اړه لري.

مشق

1. د پورتني نظم نثر وليکئ
2. د لاندنيو جملو ژباړه وکړئ

1. دوست شما چه می گويد. 2. انها روز پنجشنبه به کربلا رفته بودند. 3. من خيلی خسته شده ام. 4. او به من گفت تو خيلی زحمت کش هستي. 5. من اهل افغانستان هستم ولې در پشاور زندگي می کنم. 6. ما صبح بيدار شده بوديم. 7. تو در ماه شعبان خيلی خنديده بوديد. 8. من هفت سال پيش از اينجا رفته ام. 9. ما تو را فراموش کرده ايم. 10. من هميشه کشور خود را مثل مادر خود ميدانم.

4. د لاندنيو مثالونو په مرسته خالي ځايونه ډک کړئ

که کوچنۍ ستنه په دوه وي او لويه ستنه په درې وي نو پاؤ باندې دوه بجې دي.
که کوچنۍ ستنه څلور او پينځه تر مينځ وي او لويه ستنه په شپږ وي نو څلور نيمې بجې دي.
که کوچنۍ ستنه شپږو ته نږدې وي او لويه ستنه په نهه وي نو پاؤ کم شپږ بجې دي.
که کوچنۍ ستنه په دولس وي او لويه ستنه په دوه وي نو لس لپاسه دولس بجې دي.
که کوچنۍ ستنه په درې وي او لويه ستنه هم په درې وي نو.................... بجې دي.
که کوچنۍ ستنه د درې او څلور تر مينځ وي او لويه ستنه په شپږ وي نو.................. بجې دي.
که کوچنۍ ستنه نهو ته نږدې وي او لويه ستنه په نهه وي نو........................ بجې دي.
که کوچنۍ ستنه په لس وي او لويه ستنه په يو وي نو .... بجې دي.
که کوچنۍ ستنه لسو ته نږدې وي او لويه ستنه په اتۀ وي نو .... بجې دي.

خپلواکي

خپلواکي د خداي لوي نعمت دی.

انسانان د خپلواکۍ سره مينه لري، حيوانات او مرغان هم خپلواکي خوښوي. څوک چې د بل خپلواکي اخلي هغه خپله خپلواکي هم له لاسه ورکوي.

وايي چې يوه ورځ يو ښکاري په غرنۍ سيمه وربرابر شو ګوري چې يو زمری د غره په سر ويده دی، ښکاره په زمري د ټوپک وکړ زمری ولګيده او زخمي شو خو ښکاري په زړورتيا د زمري کور ته ورغی فکر يې کاوه چې زمری مړ دی، زخمي (ژوبل شوي) زمري ټوپ کړ، ښکاري چې ډېر ښکار يې کړې ؤ او نورې ګولۍ ورسره نه وې، ځاي نه يې دفاع ونۀ کړې شوه، د زمري په خوله ټوټې ټوټې شو.

له دې درس څخه دا نتيجه اخيستل کيږي چې چا ته خپله خپلواکي ګرانه وي د نورو خپلواکۍ ته په درنه سترګه ګوري. مونږ بايد د نورو انسانانو بلکه د ځناور د خپلواکۍ خيال وساتو، مارغان په پينجرو کښې بند نه کړو ځکه چې دا ښه کار نه دی. او بيا د انسانانو خپلواکي اخستل خو لا زياته بده خبره ده او د دنيا هيڅ يو مذهب هم د دې کار اجازه نه ورکوي. هر څوک چې د بل خپلواکي اخلي خپله خپلواکي هم له لاسه ورکوي په دې هکله خوشحال خان بابا فرمايي:

کوهې مۀ کنه د بل سـړي په لار کښې

چېرې ستا به د کوهي په غاړه لار شي

نوي ټکي:

اخلي: (اخستل) میگیرد ورکوي: میدهد ښکاري: شکاري غرنۍ سیمه: منطقه کوهي

وربرابر شو: به ان طرف راه افتاد گوري: میبیند(کتل) زمری: شیر ویده: خوابیده ټوپک: تفنگ

ولگید: (تېرخورد) لگیدل: خوردن زړورتیا: شجاعت گولۍ:فشنگ(چیزگرد) ټوټې ټوټې: قطقه قطعه

کوهې: چاه مه کنه: نکنید چېرې: کجا/گاهي غاړه: کنار

مشق

1. د لاندنیو پوښتونو ځوابونه ولیکئ

الف: خپلواکي څه ته وايي؟

ب: ښکاري ولې ټوټې ټوټې شو؟

ج: ولې باید د بل د خپلواکۍ خیال وساتو؟

د: د خوشحال خان بابا د دې شعر مطلب څه دی؟

2. له لاندنیو ټکو څخه جملې جوړې کړئ

اخستل، ورکول، ښکاري، سیمه، کتل، زمری، گولۍ، زړورتیا، کوهې، کنل، غاړه

3. د لاندنیو ټکو مترادف ولیکئ او جملې ترې جوړې کړئ

ښکلې	ابادي	هسک	لټې	ازادي	مثل	گومان	زخمي	چېرې

گرامر:

د حال فعل د استمرار او نه استمرار له مخې په درې ډوله دی:

(1) جاري حال یا استمراري: هغه دی چې په حال زمانه کښې یو کار په پرله پسې او دوامداره توگه څرگندکړي: لکه زلمې لیک لیکي، زۀ کار کوم، دې ډوډۍ خوري

(2) مطلق حال (مضارع) یا شرطي: په حال زمانه کښې د یو کار په کیدلو او امکان په مطلقه توگه (د استمرار له قیده پرته) دلالت وکړي شرطي حال د زیاتو مطالبو لکه د "هیلې، پوښتنې، تاکید، احتمال، شک، شرط، او د نورو د څرگندولو لپاره استعمالیږي لکه: کاشکې یو لیک ولیکي، لیک درته ولیکم؟ باید لیک ولیکې، گوندې راشي، که خط ولیکې ښه به وي.

(3) امکاني حال: چې په حاضره زمانه کښې د یو کار په قدرت او امکان دلالت کوي، لکه: زۀ کار کولې شم، دې خط لیکی شي.

جاري حال (استمراري)

له بیله بیلو فعلونو څخه په بیلا بیلو ښو جوړیږي په دې کښې ځیني قانوني تغییر منوونکي مصدرونه دي او ځني غیر قانوني تغییر منوونکي مصدرونه دي او ځیني تغییر نه منوونکي مصدرونه دي چې له بیانولو یې ډډه کوو، یوازې ځیني مثالونه یې بیانوو چې هم د دې په څېر دي چې ځیني وړاندې کوو:

1. له تغییر نه منونکي فعلونو څخه (چې ټول متعدي دي) داسې جوړیږي چې د لام له حذفولو وروسته متصل فعلي ضمیرونه راوړلې شي چې ټول تقریبا **90** مصدرونه دي لکه: منل منم، پالل پالم، ویشل ویشم او نور

2. په دې مصدرونو کښې د "لامونو" له حذفولو وروسته "ت" په "ځ" بدلیږي:

راتلل	تلل	درتلل	بوتلل	ننوتل	الوتل	جاروتل
امدن	رفتن	امدن	بردن	داخل شدن	پرواز کردن	برگرداندن
راځي	ځي	درځي	بوځي	ننوځي	الوځي	جاروځي
پورې وتل	لاندې وتل	وتل	تېر وتل	خطا وتل	پرې وتل	تر غاړې وتل
ان طرف رفتن	مشغول شدن	بیرون شدن	اشتباه کردن	خطا کردن	افتادن	هم بغل شدن
پورې وځي	لاندې وځي	وځي	تېر وځي	خطا وځي	پرې وځي	ترغاړې وځي

او داسې نور مثالونه چې داسې صرف کیږي: زهٔ ځم، ته ځې، هغه ځي او نور....

3. هغه مصدرونه چې په "ایستل" یا "ویستل" پای ته رسیدلي وي د حال فعل د جوړښت لپاره د "ایستل" پر ځای "باسل" راوړل کیږي او د لام حذفولو وروسته په پای کښې متصل ضمیرونو یو ځای کیږي. لکه: تېر ایستل تېرباسم، ننه ایستل ننه باسم، ویستل وباسم او نور.....

4. هغه مصدرونه چې د مصدري لام له مخه یې "ست" یا "شت" وي د ست یا شت له حذفولو وروسته متصل ضمیرونه یوځای کیږي (بې له دې چې لام یې حذف شي) او که د مصدري لام له مخه یې "است" وي نو د "است" او مصدري لام تر حذفولو وروسته متصل ضمیرونه راوړل کیږي لکه لاندني مثالونه:

لوستل	ویشتل	کښیناستل	راوستل	اخیستل	خملاستل	راخیستل
خواندن	زدن(با تیر...)	نشستن	اوردن	خریدن/گرفتن	دراز کشیدن	برداشتن
لولي	ولي	کښیني	راولي	اخلي	څملي	راخلي

5. له حکمي متعدي مصدرونو څخه داسې جوړیږي چې په ټولو صیغو کښې د مصدري لام تر حذفولو وروسته، تر لومړي ټکي وروسته یو الف زیاتیږي او په پای کښې متصل فعلي ضمیرونه راوړل کیږي لکه خندل = خاندم

مصدرونه	خندل	ژړل	زنګل	لمبل	ویل	غپل
زه	خاندم	ژاړم	زانګم	لامبل	وایم	غاپم
مونږ	خاندو	ژاړو	زانګو	لامبو	وایو	غاپو
ته	خاندې	ژاړې	زانګې	لامبې	وایې	غاپې
تاسو	خاندئ	ژاړئ	زانګئ	لامبئ	وایئ	غاپئ
هغه/هغوي	خاندي	ژاړي	زانګي	لامبي	وایي	غاپي

6. او ځینې داسې دي چې څه قاعده او قانون نه لري چې ځینې (مشهور) یې په لاندې توګه دي:

مصدرونه	کتل	لیدل	وژل	موندل	نښتل	ختل
ژباړه	دیدن/نگاه کردن	دیدن/نگاه کردن	کشتن	یافتن	دعوی کردن/چسپیدن	بالا رفتن
حال	ګورم	وینم	وژنم	مومم	نښلم	خیژم

پاکي

سلیم چې یو تکړه او پوه زده کوونکې ؤ، خپلو ټولګیوالو به یې ډېر درناوې کاوۀ. ځکه دې د خپل ټولګي اول نومره هم ؤ. که څۀ هم سلیم له یوې بزګرې کورنۍ څخه ؤ خو دۀ د نظافت سره ډېره مینه درلوده. تل به یې خپل زاړه کالي ډېر پاک ساتل، مخکښې له دې چې سهار ښوونځي ته لاړ شي، دۀ به خپل لاسونه او غاښونه پاک ومینځل. بیابه یې خپل بوټونه رنګ کړل او ښوونځي ته به روان شو. یوه ورځ په ټولګي کښې ښوونکي ورته وویل: "سلیم جانه! ته ډېر لایق او هوښیار هلک یې، ځکه ستا نظافت زما ډېر خوښ شو".

سلیم ورته وویل: "هو! روغتیا او سلامتي په پاکوالي کښې ده. هر څومره چې د انسان نظافت ښه وي هغومره یې صحت ښه وي. که د انسان صحت ښه نه وي، نه شي کولاي چې د خپل ژوندانه کارونه په ښه توګه پرمخ بوځي. نو مونږ زده کوونکیو ته لازمه ده چې خپلې روغتیا ته پوره پاملرنه وکړو. له خاورو، خځلو او چټلیو څخه ځان وژغورو اومې میوې او خراب خواړه ونه خورو چې بدن مو روغ او صحت مو جوړ وي. ښه ژوند په روغتیا کښې پروت دی خو زمونږ ځینې ټولګیوال ډېر بې پروا دي ناپاکې میوې خوري چې ټول د انسان صحت ته ضرر رسوي او په ناروغۍ اخته کیږي، ځینې زده کوونکي شته چې خپلو کالیو، د سر ویښتو او نوکونو ته هیڅ پاملرنه نه کوي، چې دا د دوي د تنبلۍ غټه نښه ده ځکه ښه زده کوونکي تل خپل غاښونه، مخ، لاسونه او ځان پاک مینځي او په اونۍ کښې یو وار خپل نوکونه پرېکوي چې دا ټول له یوې خوا د انسان نظافت او پاکوالي ته او له بلې خوا روغتیا ته پوره ګټه رسوي.

ښه زده کوونکي هغه څوک دي خپلې روغتیا او نظافت ته پوره پاملرنه کوي، روغتیا د انسان د برې یوه برخه او ناروغي د انسان د ناکامۍ سبب ګرځي. راځئ چې خپل پاکوالې، نظافت او روغتیا په رښتینې توګه وساتو. چې په ناروغو اخته نه شو.

(د شپږم ټولګي یو لوست)

نوي ټکي:

تکړه: توانا درلودل: لرل روان شو: راه افتاد(روانیدل) څومره: چقدر هغومره: همانقدر
پرمخ بوتلل: جلو بردن (پرمختګ: ترقي) خځله: آشغال چټلي: ناپاک،سخا،ګنده، پلیت،خیرن ککړ و...
ژغورل: ساتل اوم: ناپخته/ نه رسیده پروت: ماندن اخته: مشغول نوک: ناخن پریکول: بریدن
بري: موفقیت توګه: طور

یادابنتونه:

1. که فاعل او مفعول دواړه څرګند نومونه وي یا فاعل ځانله خپلواکه ضمیر وي نو په دغه صورت کښې فاعل د مفعول څخه د مخه راځي لکه: سلیم حمید وواهه، ما حمید ته ډوډۍ ورکړه، او په هغه صورت کښې چې فاعل ناخپلواک ضمیر وي هلته مفعول د مخه راځي لکه: سلیم مې ولید، زۀ دې ولیدم.
2. په لازمي، حالي او استقبالي متعدي افعالو کښې فعل عموماً د فاعل تابع وي او په ماضي متعدي افعالو کښې فعل د مفعول تابع وي یعنې په لومړي کښې له فاعل او په دویم کښې له مفعول سره سم راځي لکه:
لازمي فعلونه: سلیم ولاړ، رحیمه ولاړه، هلکان ولاړل، اینجلۍ لاړې، ښځې کښیناستې، سړي کښیناستل.

متعدي حال استقبالي متعدي: زهٔ مالګه اخلم، ته غوښه اخلې، هغه به اوبه وڅښي.

متعدي ماضي: هغه ډوډۍ وخوړه، هغه انار وخوړ. هغه اوبه وڅښې. ما مالګه اخستلې ده. ما غوړي اخستي دي. ما اوړه اخستي دي . تا ډوډۍ خوړلې وه. او نور........

3. ارتباطي ادات په پښتو کښې په دوه ډوله دي: سرينه (سابقه) چې د مدخول په سر کښې راځي لکه: (په، پر، د، تر، له، بې) پسينه (لاحقه) چې له مدخول څخه وروسته راځي لکه (له ، ته، لره، نه، څخه، لپاره، باندې، کښې، لاندې، پورې، پشان، غوندې، په څېر، پسې، راسې)

مشق

1. د لاندنيو ټکو په مرستې سره خالي ځايونه ډک کړئ

اخته، نوکونه، توګه، بري، پرمختګ، خځله، پريکول، اوم، تکړه، هغومره

مونږ ته پکار دي چې په اونۍ کښې يو ځل خپل............پريکوو او ....خواړه ونهٔ خورو ځکه چې په ناروغۍ...........نه شو. څومره چې انسان..........وي .... د درناوي وړ وي. د مثال په ....وايي کوهې مه کنه د بل سړي په لار کښې چېرې ستا به هم د کوهي په غاړه لار شي ښه خوي د انسان د ....او...........سبب کرځي. په کار دا دي چې په لارو کښې .... نه اچوو.

2. د لاندنيو جملو ژباړه وکړئ.

1. من ديروز غذا خوده بودم. 2. او صبح دندانهاى خود را شسته است. 3. اسلام اجازه نمى دهد كه كسى ازادى ديگران را بگيرد. 4. من او را مثل دشمن خودم زده ام. 5. من با شجاعت از همكلاسى هاى خودم دفاع مى كنم. 6. پارسال خيلى از برادران افغانى به كشور خود رفته بودند. 7. اگر اختيار هر انسان در دست خودش بود هيچ كس حصه بد را دوست نمي داشت. 8. هر قدر كه انسان ديگران را احترام كند ديگران همانقدر ديگران هم او را احترام خواهند كرد. 9. جنگيدن براي دفاع از خود سخن بدي نيست. 10. من همراه برادرم از قندهار به كابل با اتوبوس امده بودم.

3. د لاندنيو پوښتنو ځوابونه وليکئ.

1. د سليم ټولګيوالو ولې د هغه درناوې کاوه؟

2. سليم د خپلو ځينو ټولګيوالو په هکله څه وويل؟

3. ولې وايو چې: "روغتيا د برۍ يوه برخه ده"؟

4. د ښې زده کړې لپاره لاندنې متن فعلونو او سرينې او پسينې ته په پام سره ولولئ.

د حقونو رساله

د امام سجاد (ع) يو قيمتي اثر او کتاب د "حقونو رساله" ده چې د پخوانيو عالمانو په کتابونو کښې يې يادونه شوې ده په تحف العقول کتاب کښې ټوله موجوده ده.او په من لا يحضره الفقيه، خصال ، امالي کښې يې هم ځنې برخې راغلي دي. بده نهٔ ده چې له دغه کتابه هم ځينو برخو ته اشاره وکړی شي چې د هر يو څيز د حقونو په حقله يې ليکلی دی.

د خداي حق: د لوي خداي حق په تا دا دی چې د هغهٔ عبادت وکړې. شريک ورسره ونهٔ ټاکې او که په اخلاص سره دې داسې وکړل نو خداي پاک به دې دنيا او اخرت ښهٔ کړي.

د نفس حق: د نفس حق په تا دا دی چې د خداي پاک په اطاعت کښې ترې کار واخلې.

د ژبې حق: له بدو خبرو او کنځلو ساتل او د نيکو خبرو عادت، همدا شان د چټي او فضولو خبرو نه ځان بچول او له خلقو سره د ژبې په ذريعه نيکي کول.

د غوږونو حق: د غوږونو حق له غيبته او ناجائز او حرامو څخه ددې ساتل دي.

د سترګو حق: له حرامو نظارو ساتل، او د سترګو په ذريعه عبرت اخستل.

د لاسونو او پښو حق: د پښو حق دا دی چې هغو ځايونو ته پرې لاړ نشې چې حلال نۀ دي ځکه چې په همدغو پښو به د صراط په پل ودريږې نو خيال کوه چې ونۀ ښوييږې. او په اور کښې پرې نۀ وځې.

د خيټې حق: دا دی چې د حرامو ځاله يې نۀ کړې او له ضرورته زيات ونۀ خورې.

دعورتينو يا شرم ځايونو حق: چې له زنا او فحشاوو يې وساتې او د نورو له نظره يې پټ کړې.

د نمانځۀ حق: د مانځۀ حق دا دی چې پوه شې چې مونځ د خدايې درته حاضريدل دي او په مانځۀ کښې خدايې ته ولاړ يې او که په دې پوه شوې نو په ډيرې عاجزۍ او غريبۍ سره به ودريږې او په زړۀ سره به هغۀ ته متوجې کيږې او د مونځ حق به ادا کړې.

د حج حق: دا دی چې پوه شې چې حج د خدايې درته ورتلل او له ګناهونو څخه خدايې ته پناه وړل دي. ستا د توبې د قبليدو وسيله او د هغې فريضې کول دي چې خدايې په تا فرض کړې ده.

د روژې حق: دا دی چې پوه شې چې روژه داسې پرده ده چې لويې خدايې ستا په خلۀ ،غوږونو، سترګو، خيټې او شرم ځايونو اچولې ده چې په دې وسيله دې له اوره وساتي او که روژه دې پريښوده نو د خدايې پرده دې شلولې ده.

د صدقې حق: دا دی چې خبر شی دا ستا په نزد د خدايې يوه صدقه ده. او داسې امانت دی چې ګواه ته يې حاجت نشته. که په دې خبره پوه شوې نو په هغه څۀ به دې زيات اطمينان وي چې په پټه يې د خدايې په لار کښې ورکوې. او خبر شه چې صدقه په دنيا کښې تا له بلاګانو مصيبتونو او ناروغيو ساتي او په اخرت کښې له اوره.

د قربانۍ حق: دا دی چې لوي خداي ورسره وغواړې نۀ مخلوق.

د استاد حق: د هغۀ عزت او ورته د لويې والي ورکول دي، د هغۀ په وړاندې په ادب سره کښيناستل او د هغۀ خبرو ته ښۀ غوږ اچول دي. پکار ده چې په استاد باندې ستا اواز لوړ نۀ وي او که څوک ترې څه پوښتنه وکړي نو تۀ ځواب نۀ ورکوې بلکې پريږدې چې هغه په خپله ځواب ورکړي. د هغۀ په محفل کښې له چا سره خبرې مۀ کوه دهغۀ په مخکښې د چا غيبت نۀ دی پکار او که څوک د هغۀ غيبت وکړي نو پکار ده چې دفاع يې وکړې دهغه بدۍ او عيبونه پټ او نيکۍ ښکاره کړه، له دښمن سره يې ملګرتيا او له دوست سره يې دښمني مه کوه. که په دغو دندو دې عمل وکړو نو فرښتې ګواهي ورکوي چې تۀ د خداي لپاره هغۀ ته ورغلې يې او علم دې ترې زده کړې دی نۀ د خلقو لپاره.

د زده کونکي او د شاګرد حق: په استاد باندې د شاګرد حق دا دی چې استاد پوه شي چې خدايې پاک چې کوم علم دۀ ته ورکړې او دې يې د شاګردانو مشر ټاکلې نو پکار ده چې نيک درس ورکړي په شاګردانو سختي ونۀ کړي او غصه نشي چې خدايې پرې خپل رحمت زيات کړي. او که خلق دې له خپله علمه منعې کړل او سختي دې ورسره وکړه نو خدايې به درنه د علم رڼا واخلي او له سترګو به دې وغورزوي.

د ښځې (ټبر) حق: په تا باندې د خپلې ښځې حق دا دی چې پوه شې چې خدايې هغه ستا د اسانتيا او محبت وسيله ګرځولې ده او دا په تا باندې د خدايې يو نعمت دی، نو عزت يې وکړه او محبت ورسره وکانده. کۀ څه هم په هغې باندې ستا حق زيات دی خو په تا لازمه ده چې ورسره مهربان اوسې.

د مور حق: دا دی چې تۀ په دې پوه شې چې په داسې ځايې (خيټې) کښې يې ګرځولې يې چې نور څوک دې نۀ ګرځوي. او تا ته يې د خپل زړۀ ميوه(وينه) درکړې ده چې هيڅوک چاته نۀ ورکوي، تۀ يې په خپلو ټولو غړو سره وساتلې او پروا يې ونۀ لرله چې پخپله وږې وي خو تۀ يې موړ کړې، تږې پاتې شوه خو تۀ يې خړوب کړې، هيڅ پروا يې نۀ وه. چې پخپله جامه ونۀ لرې خو تۀ يې پټ کړې پخپله په نمر کښې وه او تۀ يې سيوري ته کړې. ستا په خاطر يې شپې روڼې کړې او له تودو سړو يې وساتلې چې تۀ ورته ژوندې پاتې شې. نو د خدايې له مرستې او د هغۀ له توفيقه پرته د مور د شکريه او منني توفيق نۀ لرې.

د پلار حق: خبر شه چې پلار ستا بنیاد دی که هغه نۀ ؤ نو ته به هم نۀ وې. نو کله چې دې په ځان کښې کوم خوښوونکې او ښۀ صفت ولیدۀ، پوه شه چې ددې نعمت اصل ستا پلار دی د خدایې شکر کوه او په همدې اندازه د پلار منندوی اوسه.

د زوی حق: دا دی چې پوه شې دې له تا دی او د دنیا په نیکو او بدو کښې په تا پورې تړلی دی او تۀ د هغه د روزنې، د خدایې په لور د هدایت او د خدایې د حکمونو په منلو کښې له هغۀ سره د مرستې ذمه وار یې. نو د هغۀ په کار کښې داسې اوسه چې ګوندې د هغۀ په نیکو کارونو تاته هم بدله ملاویږي. او د هغۀ په بدو تا ته هم سزا.

د ورور حق: دا دی چې هغه ستا لاس، ستا عزت او ستا توان دی. هغه د خدایې د نافرمانۍ او په مخلوق باندې د ظلم لپاره وسیله مۀ ګرځوه، د دښمن په وړاندې د هغۀ مرسته کوه او خیر غوښتونکې یې اوسه او که د خدایې له اطاعته بغیر ګام پورته کوي نو خدایې ته په هغۀ ترجیح ورکوه.

د نیکې کوونکي حق: په تا دا دی چې د هغۀ منندوي اوسې او نیکي یې یاده وساتې، د هغۀ ښه والې وواېې. خدایې ته د هغۀ لپاره خالصه دعا وکړې او که وس دې ورسید د نیکۍ بدل یې ورکړې.

د ملګري او شریک حق: په تا دا دی چې نرمي ورسره وکړې او په خبرو کښې انصاف هغۀ ته ورکړې. نیکۍ یې یادې ساتې او بدۍ او غلطۍ یې هیرې کړې.

د ګاونډي حق: د هغۀ په نشتوالي کښې د هغۀ د حقوقو خیال ساتل دي، له هغۀ سره مرسته او که ظلم ځپلې وي نو مرسته ورسره پکار ده . پکار ده چې په عیبونو پسې یې ونۀ ګرځې، که بده دې ورځنې ولیده نو پټه یې کړې، که نصیحت ورته وکړې په سختۍ یې یوازې پرې نۀ ږدې او نیک معاشرت او ګډ ژوند ورسره وکړې.

د دوست حق: دا دی چې په انصاف او عزت سره ورسره ناسته پاسته وکړې او څنګه چې ستا قدر کوي، قدر یې وکړې چې په دې کښې تر تا مخکښې نشي او که مخکښې شو نو بدله ورته ورکړې داسې مهربان ورسره اوسه لکه له تا سره چې مهربانه دی که د ګناه خیال او نیت وکړي نو منعې یې کړې او د هغۀ لپاره رحمت جوړ شه نۀ عذاب.

په کار او مال کښې د شریک حق: دا دی چې که غائب وي نو د هغۀ په ځایې کار وکړې او که موجود وي نو خیال یې وساتې. د هغۀ مخالف حکم ونۀ کړې او د هغۀ له مشورې پرته کار ونۀ کاندې. د هغۀ د مال خیال وساتې، او خیانت ورسره ونۀ کړې ځکه چې تر څو دوه شریکه له یو بل سره خیانت ونۀ کړي خدایې ورسره ملګرې وي. څوک چې دې منندوي نۀ وي په ځان ورته ترجیح ورنۀ کړې خپل مال د خدایې په اطاعت کښې ولګوې، بخل او کنجوسي ونۀ کړې چې افسوس او پښیماني دې نصیب نشي.

د پور غوښتونکي حق: دا دی چې که پیسې یا بل څه لرې وریې کړې که نۀ وي درسره نو نیک ځواب ورکړې چې هغه خوشاله شي.

له تا سره د مشوره کوونکي حق: دا دی چې که پوهیږې نو لار ورته وښیې او که نۀ پوهیږې نو داسې کس وروښیې چې په خپله پوهیږي . له چا سره چې ته مشوره کوې که رایې یې له تا سره یو وي نو د خدایې شکر وکړه او که بدله وي نو تهمت پرې ونۀ لګوې. که چا درنه نصیحت وغوښت نو نصیحت ورته وکړه او مهرباني ورسره کوه،

د لویو حق: دا د چې د هغوي د عمر او په اسلام کښې تر تا له مخکښې کیدو په وجه یې عزت وکړې تر هغۀ مخکښې روان نۀ شې او مخې مخې ته یې نۀ ځې.

د وړوکي حق: دا دی چې مهرباني ورسره وکړې دښوونې، بخښنې او د هغۀ د عیب د پټولو په وخت او له هغۀ سره د مرستې په وخت

د سوال کوونکي حق: په تا دا دی چې که له تا څۀ وغواړي نو د هغۀ داړتیا په اندازه یې ورکړې.

نوي ټکي

پخواني، کذشته ګان ټاکل: انتخاب کردن کنځل: دشنام بچول: نګهداشتن ودریدل: ایستادن ښویدل: سل خوردن
ځاله: لانه شلول: پاره کردن وغواړي: بخواهید اچول: انداختن پرېږدې: بګزارید دنده: کار غورزول: انداختن
وینه: خون غړي: اندامها وږی: ګرسنه تږی: تشنه خړوب: سیراب سیوره: سایه شپه رڼول: شب بیداري کردن
پرته: علاوه(بدون) منندوي: شکرګزار تړل: بستن تا پورې: با تو ملاویږي: داده می شود وس: توان
ظلم ځپلي: ستم دیده ګډون: شرکت ګډ: مشترک ناسته پاسته: نشت و برخاست پور: قرض اړتیا: ضرورت

د پښتو صوفي شاعر رحمن بابا

رحمان بابا په 1042 هجري قمري کال کښې په يوۀ کلي کښې چې بهادر کلي په نامه ياديږي، پيدا شوې دی. دې په يوه غريبه کورنۍ کښې پيدا شوې دی، پلار يې عبدالستار نوميدۀ، په قوم مومند دی، عبدالرحمان بابا چې پښتانه يې رحمان بابا بولي، د دۀ اشعار که ځير وکتل شي نو دا به څرګنده شي، چې رحمان يو خوږ ژبې او صوفي شاعر ؤ. دۀ د ظلم او استعمار په مقابل کښې هم د خلکو د ذهنيت د روښانه کولو لپاره هلې ځلې کړې دي لکه چې وايي:

په سبب د ظالمانو حالکمانو
کور و ګور و پيښور درې واړه يو دي.

نوي تکي:

نوميدۀ: ناميده مي شد (نام داشت) پښتانۀ: جمع پښتون (پشتو زبان) ځير: غور و فکر روښانه: روشن
هلې ځلې: کوشش

ګرائمر:

راتلوونکي مستقبل فعل د حال فعل په شان په درې ډوله دی. 1. راتلوونکې استمراري فعل، 2. امکاني راتلوونکي فعل، 3. مطلق راتلوونکې فعل:

1. راتلوونکې استمراري فعل (هغه دی چې په راتلوونکې زمانه کښې د يو کار دوام او استمرار وښيي)

د استمراري فعل په پاي کښې د مستقبل د علامې يعنې (به) په راوړلو سره جوړيږي لکه: له تلل مصدر څخه:

مفردمتکلم	جمع متکلم	مفرد مخاطب	جمع مخاطب	مفردمذکر غايب	جمع مذکر غايب	مفرد مؤنث	جمع مؤنث
ځم به	ځو به	ځې به	ځئ به	ځي به	ځي به	ځي به	ځي به
لولم به	لولو به	لولې به	لولئ به	لولي به	لوي به	لولي به	لوي به
خاندم به	خاندو به	خاندې به	خاندئ به	خاندي به	خاندي به	خاندي به	خاندي به

مفردمتکلم	جمع متکلم	مفرد مخاطب	جمع مخاطب	مفردو جمع مذکر غايب
پخلا کوم به	پخلا کوو به	پخلا کوې به	پخلا کوئ به	پخلا کوي به
پخلا کيږم به	پخلا کيږو به	پخلا کيږې به	پخلا کيږئ به	پخلا کيږي به

منفي يې داسې جوړيږي چې د "نه" ادات او "به" دواړه د فعل تر مخه راشي لکه: نه به ځم، نه به خورم او نور.....

چې کله استمراري فعل په يوه جمله کښې د فاعل، مفعول، يا قيد او نورو سره راشي نو په هغه وخت کښې "به" ادات د جملې له لومړي توکي سره يوځاي کيږي لکه:

زۀ به ځم	کتاب به لولم	دې به پاتې کيږي	هغه به خوري	ته به کښينې
زۀ به نۀ ځم	کتاب به نۀ لولم	دې به نۀ پاتې کيږي	هغه به نۀ خوري	ته به نۀ کښينې

مجهول يې داسې جوړيږي: هغه به وهل کيږي، هغه به ساتل کيږي، زۀ به پخلا کيږم، ته به راوستل کيږې او نور..

2. مطلق راتلونکې فعل (هغه دی چې په راتلونکي زمانه کښې د یو کار کول یا نه کول له امکاني او استمراري قید څخه پرته څرګند کړي) داسې جوړیږي چې د ټولو لام والا مصدرونو کښې د مطلق حال فعل په مینځ کښې یعنې د مطلقیت تر "و" څخه وروسته د "به" په راوړلو سره لاس ته راځي. او د منفي لپاره یې د "به" ادات وروسته "نه" هم زیاتیږي لکه:

مفردمتکلم	جمع متکلم	مفرد مخاطب	جمع مخاطب	مفردو جمع مذکر غایب
وبه خورم	وبه خورو	وبه خورې	وبه خورئ	وبه خوري
وبه نه غواړم	وبه نه غواړو	وبه نه غواړې	وبه نه غواړئ	وبه نه غواړي

له دوه توکیز مصدرونو څخه د مطلق حال فعل په مینځ کښې د "به" ادات راوړې شي او د منفي جوړولو لپاره یې تر "به" وروسته "نه" زیاتیږي لکه:

پورې به وځم	کښې به نم	پا به څم	کر به وکړم	ظلم به وکړم
کار به وکړم	پرې به وځم	جوړ به کړم	پخلا به شم	سلام به وکړم
پورې به نه وځم	کښې به نه نم	پا به نه څم	پخلا به نه شم	سلام به ونه کړم

د تلل، راتلل، ورتلل، درتلل، وړل مصدرونو څخه د قیاس په خلاف د شکل بدلولو سره او د په مینځ کښې د "به" په زیاتولو سره جوړیږي لکه په ترتیب سره:

لاړ به شم	را به شم	ور به شم	در به شم	یو به سم
لاړ به نه شم	را به نه شم	ور به نه شم	در به نه شم	یو به نه سم

امکاني مستقبل فعل هغه دی چې په راتلونکي زمانه کښې د یو کار امکان او قدرت بیانوي لکه: وبه یې لیدې شي. وبه یې لیکلې شي. وبه یې خوړلې شي. تللې به شي، پرې به وتلې شي، جوړولې به شي او نور

یادونه: کله چې دا ټول فعلونه فاعل، مفعول یا قید سره یوځای شي یعنې په جمله کښې راشي نو "به" ادات به لومړي ټکي سره یوځای راځي چې مثالونه یې له مخه تېر شول.

مشق

الف: لاندینو پښتنو ته ځوابونه ورکړئ

1. ولې وایي چې د ګاونډي عیبونو پسې مه ګرځئ؟
2. زوې ولې د دنیا په نیکو او بدو کښې په پلار پورې تړلې وي؟
3. د استاد له حقونو څخه دوه بیان کړئ؟
4. د لمونځ حق څنګه ادا کیږي؟
5. که یو شریک له بل سره خیانت وکړي نو خداي ور سره څۀ کوي؟
6. ولې باید د ټېر عزت او درناوې وکړو؟
7. رحمن په کله او په کوم ځاي کښې پیدا شو؟
8. د هغه له شعرونو څخه څۀ څرګندیږي؟

ب: د څښنم مصدر څخه د مستقبل استمراري صرف وکړئ

په اسلامي تاريخ کښې لومړۍ نعت شريف

کله چې د يو مسلمان په مخکښې د نعت شريف ذکر راشي نو مخې سره يې ذهن ته دا خبره راځي چې د خداى د ګران رسول (ص) صفت او فضائل د شعر په ژبه وئيل شوي دي. چرته مو نه دي ليدلي چې يو مسلمان شاعر وي او هغهٔ به د خاتم الانبياء حضرت محمد مصطفى (ص) په مدح کښې نعت شريف نه وي ليکلى بلکې د مسلمانو شاعرانو اکثر ديوانونه او شعري مجموعې له حمد نه پس له نعت شريف نه شروع کيږي. نو راځئ چې د تاريخ پاڼې ولټوو چې هغه څوک مبارک او نېکمرغه انسان دى چې په اول ځل يې د خداى دګران رسول (ص) په شان کښې نعت شريف ويلى دى نو د تاريخ په پاڼو کښې مونږ ته هغه مبارکه څېره لکه د نمر په نظر راځي او هغه نېکمرغه او مبارک انسان د بنى هاشم خاندان مخور مشر، د خداى د ګران رسول (ص) ترهٔ او د هغه حضرت (ص) نکاح خوان حضرت ابوطالب (رض) دى.

دا مشهوره واقعه تقريباً ټولو تاريخونو په مختلفو طريقو ليکلې ده چې يوه ورځ د قرېشو ستر ستر او نامتو مشران د حضرت ابوطالب (رض) کور ته ورغلل او د ګيلې او يوې دړکې په توګه يې ورته وويل چې "اى ابوطالبه! مونږ ستا د لوړ مقام او مشرۍ خاص خيال ساتو، له دې نه مخکښې مو هم درنه غوښتنه کړې وه چې ورارهٔ مو منعې کړئ خو څه نتيجه يې ورنکړه. قسم دى چې نور زغم او صبر نه شو کولې چې هغه دې زمونږ په معبودانو نيوکې او اعتراضونه کوي. يا خو مو محمد (ص) له دغو حرکتونو نه منعې کړئ او يا يې مونږ ته حواله کړئ، مونږ به درته خبر دى د دهٔ په بدله کښې بل ښکلى ځوان درکړو. يا که دې چا ښکلې جينۍ سره وادهٔ کول غواړې يا مال او دولت ته يې ضرورت وي نو ټول ضرورتونه به يې پوره کړو خو زمونږ له معبودانو نه دې لاس واخلي. او که نه وي نو مونږ به مقابلې ته راووځو نو که بيا مو څوک مړهٔ کړل او که چا مړهٔ کړو پروا نيشته" له دې ګواښ، دړکې او ګيلې نه پس د قرېشو مشران ستانه شول. حضرت ابوطالب (رض) باندې د قرېشو د مشرانو دا خبرې ډېرې بدې ولګېدې ځکه چې هيڅکله دې ته تيار نهٔ و چې خپل خوږ ورارهٔ قرېشو ته حواله کړي او هغوى يې شهيد کړي نو حضرت ابوطالب (رض) د خداى ګران رسول (ص) ځانته راوغوښت او ورته يې د قرېشو لخوا وئيل شوې ټولې خبرې وکړې. د خداى ګران رسول (ص) د دې خبرو په اورېدو سره وفرمايل:"کاکا جانه! که دغه کسان زما په ښى لاس کښې نمر او په ګس کښې سپوږمۍ راکوزه کړي او په لاسونو کښې راته کيږدى نو بيا به هم زهٔ د دين له تبليغ نه لاس وا نخلم" او په دې وئيلو سره يې زړهٔ راډک شو او له اوښکو ډکې سترګې د خپل مهربان کاکا لخوا پاڅېد او روان شو. حضرت ابوطالب ورته اواز وکړ. کله حضور (ص) واپس تشريف راوړهٔ نو ترهٔ ورته مسکى شو او په ډېره مينه يې ورته وويل: اى زما ګرانه! ځه څه چې دې خوښه وي هغه کوه او زما دې په خداى قسم وي چې تا به چا ته ورنه کړم او نه به درته څوک په کږه سترګه وګوري. او بيا حضرت ابوطالب (ع) د خداى د ګران رسول (ص) په شان کښې په دا ډول في البديه نعت شريف وويلو:

والله لــن يصــلــوا اليك بجمعهم	په خـــداى قسم چې څوک به هــم نږدې نهٔ درته راشي
حتى او ســد فـــى الـــتراب دفينا	تــر هـــغه چــې مې د خـــاورو لانـدې دا بدن فنـا شي
فاصدع بامرك ما عليك غضاضه	کـــوه ښـــه پـــه ازاده هـــغه څـه چـــې زړهٔ دې غـــواړي
والشر و قو بـذاك منـك عيـونـا	ضـــرر د درکـــولـــو بـــه يـــې پـوره نـــه مـــدعـا شي

و دعوتنی و نعمت انك ناصحی	منم چې دې دعــوت کړمـه نو ته زما خېرخوا يې
ولقد صدقت و کـنت ثـم امينـا	صـادق يـې هـم امـين يـې نو بـاور ځکـه پـه تا شي
و عــوضــت ديـنا لا مــحالــه انه	بې شکه چې کوم دين دی وړاندې کـړی تــا دنيا ته
مــن خــير اديــان الــبريــه ديـنـا	پـه نـــور واړو ديـنونو دغــه دين بــه دې بـالا شي

مخې سره ولټوونېکمرغهاول ځلڅېرهمخورسترنامتو ګيلې او يوې دړکېوراړۀزغمنيوکېګوابښ، دړکې او ګيلېسپوږمۍراکوزهاوښکومسکۍکړه

ج: لاندنې متن په ډېر ځير نظر ولولئ او ماضي، حال او استقبال يې جلا جلا وليکئ.

د امام حسين عليه السلام ځينې ويناوې

✸ امام حسين عليه السلام خپل زوي امام زين العابدين ته په وصيت کې فرمايي: ای زويه! له ظلمه ځان وساته، په تېره بيا په داسې کسانو له ظلمه چې له خدايه پرته بل څوک نه لري (ځکه چې خداي د داسې مظلوم بدله ډېر زر اخلي)

✸ يو سړي له امام حسينه وغوښتل چې د دنيا او اخرت د ښېګړې په حقله ورته څۀ وليکي، امام حسين عليه السلام ورته وليکل: بسم الله الرحمن الرحيم. څوک چې د خداي رضا غواړي او د خداي خوشحالي د خلقو په غصې خرڅه نه کړي، نو خداي به يې په هره چاره او د خلقو په چارو کې بې نيازه کړي او څوک چې د خلقو رضا غواړي او د خلقو خوشحالي او رضا د خداي په غصې واخلي نو خداي يې خلقو ته پرېږدي (يعنې خداي ورځنې خپل کرم او رحمت واخلي)

✸ امام حسين عليه السلام ته يو سړی راغی او ورته يې وويل چې زه په ګناهونو کې پټ يم او له خپلو ګناهونو نه شم تښتيدلی. ما ته نصيحت وکړه. امام حسين عليه السلام ورته وفرمايل چې پينځه کارونه کوه نور چې دې زړه کومه ګناه غوښتله کولی يې شې:

1. د خداي له نعمتونو استفاده مه کوه، هله ګناه ته مخ اړوه.
2. که د خداي له دنيا ، حکومته او سرپرستۍ وتلی شې نو ګناه کوه.
3. داسې ځاي ته لاړ شه چې خداي دې نه وينی، بيا چې دې څه زړه غوښتل کوه يې.
4. که د مرګ په وخت خپل روح د خداي له فرښتې ساتلی شې نو کومه ګناه چې دې خوښه وي کوه يې.
5. او که دا طاقت لرې چې کله دې د دوزخ په اور کې اچوي نو ته ترې ځان بچ کړې نو بيا هم ګناه کولی شې.

(نو ته دا پينځه کارونه نه شې کولی پکار ده چې ګناه ونه کړې)

✸ امام حسين عليه السلام وفرمايل: ای انسانه! ستا هستي او پانګه (سرمايه) ستا عمر دی. ستا د عمر هره ورځ چې تيرېږي، ستا د وجود يو ټوټه کميږي (نو پام کوه چې له عمره دې سمه استفاده کوې او که نه هغه فضول او بې ځايه تېروې)

✸ له امام حسين عليه السلام څخه وپوښتل شول چې په څنګه حال کې دې صبح کړه يعنې سهار په څنګه حال کې راپاڅيدې؟ امام وفرمايل: په داسې حال کې راپاڅيدم چې زما خداي او پروردګار ما ويني، د جهنم اور زما په وړاندې دی او مرګ راپسې دی چې راومې نيسي، په دنيا کې او اخرت کې مې هر څه په حساب کتاب دي او زۀ په خپلو اعمالو پړ يم. داسې نه ده چې څه غواړم هغه وشي او ورته ورسيږم او څه چې مو نه دي خوښ او نه يې غواړم. له ځانه لرې کړی شم ځکه چې ټولې چارې د بل چا (خداي) په لاس کې دي که وغواړي عذاب راکوي او که خوښه يې وي بخښي مې. نو کوم يو فقير تر ما ډېر فقير دی.

✸ امام حسين عليه السلام فرمايي: ځينې کسان د جنت او بهشت په اميد د خداي بندګي کوي چې دا بندګي او عبادت د تاجرانو او سوداګرانو عبادت دی، ځينې خلق د جهنم له ويرې د خداي عبادت کوي چې دا د غلامانو او مريانو عبادت دی، (يعنې که د مالک له سزا ونه ويريږي خبره نه مني) او ځينې کسان د خداي عبادت د شکر او د نعمتونو د منڼې او شکريه لپاره کوي چې دا د ازادو او پتمنو عبادت دی او دا د عبادتونو تر ټولو لوی او ښه ډول دی.

✸ خداي تعالي د هيچا طاقت تر هغه وخته نه کموي چې فرائض او واجبات يې کم نه کړي او د چا وس تر هغه وخته نه کموي چې ذمه وارۍ او دندې يې کمې کړي (يعنې هر چاته د هغه د طاقت او وس مطابق ذمه واری او فرض سپاري).

✱ ستاسو بدله له جنته علاوه بل څۀ نه ده نو ځان په نورو مه خرڅوئ ځکه څوک چې په دنیا راضي شي (یعنې مقصد یې یوازې د دنیا ګټل وي) نو په ډېر سپک او پست شي راضي شوی دی.

✱ د حقو له منلې او پیروۍ علاوه عقل په بل څه نه کاملیږي.

✱ د تېرو نعمتونو شکر د دې سبب کیږي چې خداې پاک تا ته نور نعمتونه درکړي.

✱ یوازې هغه کس امانت دار بوله چې له خدایه ویریږي.

✱ له امام حسینه پوښتنه وشوه فضیلت او لوړاوی په څه کې دی؟ وې فرمایل: د ژبې مالکیدل (یعنې په خپلې ژبې کنټرول) او نیکي او ښیګړه کول.

نوي ټکي

ښیګړه: نیکی په تېره بیا: بیش از همه چاره: دنده/کار/فعل/وسیله مخ اړول: روکردن/روگرداندن پاځیدل: بیدار شدن/بلند شدن وړاندی: جلو راومې نیسي: او مرا بگیرد (نیول: گرفتن) ړڅول: شکست خوردن/تسلیم شدن شکریه: مننه/تشکر پت: غیرت، پتمن: غیرتمند وس: طاقت/توان بوله: بپندار/بدان

دولسم امام (عج)

زۀ د کـوم ځـاي نـه شـورو کړم ستا ثنا
چـې یـم ډېـر عـاجـز بـنـده تۀ یې اقا

اول حـمد کـوم د رب الـعـالـمـین
بـیا سـلام وي پـه احـمد مـجتبی

خـدایـا ډېـر شـکر دی ستا په نعمتونو
چـې دنـیا تـه دې راواسـتول اولـیاء

څوک دې وساتـل جنت کښې بیا بهر شول
چا کشتۍ ته دې امـان کـړو لـه دریـا

څوک خلیل دې ځان ته جوړکړلو اعلی شول
څـوک دې بـې پـلاره پیـدا کړو په دنیا

رسـیـدل کـه څوک د تـا درګاه تـه غواړي
لاره ښـه نشـتـه لـه دغـو نـه سـیوا

پـه هر وخت کښې شریعت حافـظ موجود ؤ
هیـڅ یـو دم نـه ؤ خـالـي لـه اوصیاء

اخـر دا چـې مـبعـوث کـړو مـصطفی
مـقـدم دې کـړو پـه ټـولـو انـبیاء

بـیا دې اجـر رسـالـت ورتـه قرار کړو
لا اجـر مـګر مـودت قـربـی

بـیـا فـرمـان کـړو دا رسـول کـبریا
مـا نـه پـس بـه وي علي ستاسو مولا

ویـنه سـتا ویـنه زمـا ده اې عـلی
ستا پـه ویـنه بـه وي حق باطـل جـدا

میـدانونـه بـیا عـلي فـتح کـولـو
کـه ممبر وې کـه مـحراب که وې صحرا

چرتـه بـدر او خـیبر چرتـه حنین کـښې
قـاسـطین او مـارقـین یـې کـړو فـنا

بیا په بـغـض کـښې د علی عالم راټول شو
کـړو شـهید یـې حسـنین کـوي بـُکا

د حـسـن جـنازه غـشو لانـدې راغـلـه
حسـین جـان شـو مسـافـر د کـربـلا

بغض یې پلار سره شهیدان ورته زامن کړي
څه عـجب ظـالـم دستـور دی د د نـیا

هدایت ډیوې ورو ورو په مړې کیدو شوې
سـتوري نـشـتـه پـه اسـمـان نـشـتـه رڼا

چـرتـه لاړلـو حـسن چـرتـه حسین
چـرتـه لاړ هـغـه آل د مـصطـفـی

چـرتـه لاړلـو صـاحب زمـونږ د ټـولو
اَیْـنَ الـطّـالِـبُ مَـقْـتولِ کـربـلا

اې فـرزنـده د آدم او د حـوا
اې فـرزنـده د یـاسـین او طـه

اې فـرزنـد د خـدیـجـه او فـاطمـه
اې فـرزنـد د مـصطـفـی او مـرتـضی

چـرتـه لاړشم چـرتـه لاړشم چرته لاړشم
نـه پـوهـیږم کـړمـه هـر وخـت دا دعـا

اې امـامِ انـس و جـانـه راشـه راشـه
کـړه د عـدله یـو ځـل ډکـه نـړۍ بـیا

د نـرګس ګـله یـو وارې مـخ ښکاره کړه
پـسرلـې راولـه غـوټـۍ شـه پـه خندا

اوس د ظلم دا تـيرې په ختميـدو شـوې   لـرى نـه ده چـې يـو ورځ بـه شـي صبا
هغه نـمر بـه لـه وريـځو مخ سـرګند کړي   پـه هـر ځـاي کښې به شي سپينه ورځ رڼا
دا د ظـلـم سـمنـدر پـه قـرار شـي   د اسـلام د کـشـتۍ راغـلـو نـاخـدا
نـاخـدا د کـشـتۍ راغـلـو د اسـلام   اوس مـو هـيـڅه ويـره نـشتـه لـه دريـا
چـې لـرزان شي انتظار کښې وجود ستا   نو بـيا پـوه شـه منتظر يې په ريښتـيا
تَـنَـزُلْد هـيولا بـه هـلـه خـلاص شـې   چـې د روح غـذا کـړى ذکـر د اشـنـا
اې رحـيمـه تـه رحـيم تـه کـه رسـيږې   کـږه طـلـب چـې رحـم هـغـه وکړي په تا

(محمدرحيم دراني)

ضرب المثالهای پشتو با ترجمه فارسی:

1. چې څه کرې هغه به ريبې	چاه کن را چاه درپيش
2. سپي ته ډوډۍ واچوه چې کوړې شي	دهان سگ را به لقمه ببند
3. دنيا د ارټ منګوټي دي	دنيا هميشه به يک قرار نمي ماند
4. مار چيلچلې له پړي هم ويريږي	مار گزيده از رسيمان مي ترسد
5. څه چې په زړه کښې هغه د خُلې نه اوځي	هر چه در دل است از دهان بيرون مي ايد
6. خپل چې لرې شي نو هم پردي شي	از دل برود هر انکه از ديده برفت
7. خوى بد بهانې ډېرې	دل عيار بهانه بسيار
8. دا ګز او دا ميدان	اين گوى و اين ميدان
9. له بارانه تښتيدم د ناوې لاندې مې شپه شوه	از باران زير ناودان گريخت
10. اوبه چې له سره تېرې شي نو څه ليشت او څه نيزه	اب که از سر گذشت چه يک نيزه و چه يک بالشت
11. خپل څادر سره پښې غزول پکار دي	پا را بايد به اندازه گليم دراز کرد
12. په پښتنه سړى کابل ته رسي	با پرسان مي شود چين بروي
13. هر ګل سره ازغي دي	کسي که گل مي خواهد بايد منت خار بکشد
14. مار چې سوړې لره ورشي اخر سم شي	تا مار راست نه شود ، به سراخ نه رود
15. د ځان صفت کول غُل خوراک دي	تعريف خود کردن پنبه خائيدن است
16. توکلې لاړې خُلې له بيرته نه راځي	تيري که از کمان بيرون جست ديگر بر نمي گردد
17. اول طعام بيا کلام	اول طعام باز کلام
18. چې بد ګرځي بد به پرزي	چاه کن هميشه در چاه مي افتد
19. چې له کوم تالي وخورې په هغې کښې پښې مه ږده	جاى که نمک خودري نمکدان مشکن
20. په ډېرو قصابانو کښې غوا مرداريږي	خانه اى که دو کدبانو باشد خاک تا زانو باشد
21. اوده او مړ يو دى	خواب برادر مرگ است
22. بدل په بدل روا دى	العين بالعين والسّنُّ بالسن
23. کور کښې دانه نه لري او په ژرنده وار نيسي	دري که نه داري دربان چه مي کني
24. د صبر ميوه خوږه وي	صبر مفتاح کارها است

25. سختي پسې راحته وي	رنج بکش تابه گنج برسي
26. پټ غل بادشاه دی	دزد ناگرفته پادشا است
27. خر سپی د گیدړ ورور دی	سگ زرد برادر شغال است
28. ديوالونه هم غوږونه لري	ديوار هم گوش دارد
29. د بد اصل په دوستۍ سړی پښيمان شي	روح را صحبت ناجنس عذابست اليم
30. په خوږه ژبه دښمن هم دوست شي	زبان خوش مار را از سراخ بيرون مي اورد
31. زور په زور ماتيږي	سنگ را سنگ مي شکند
32. د صبر ميوه خوږه وي	صبر مفتاح کارها است
33. سل دي ومره يو دي مه مره	صد نفر مثل يک نفر نه مي شود
34. خر که تر مکې لاړ شي چې بيرته راشي هغه خر دی	الاغ اگر تا مکه هم برود باز هم الاغ است
35. تور خر په صابون نه سپينيږي	الاغ سياه با صابون سفيد نمي شود
36. د اوسپني چنې چيچل دي	راه باريک است و شب تاريک و منزل بس بعيد
37. د صبر کارونه د خير وي	دير ايد درست ايد
38. چرگې له د سلائي داغ هم بس دی	در خانه مور شبنمي طوفان است
39. د ترو باران کله کله وي	هر روز عيد نيست که حلوا خورد کسي
40. چې اجل يې راشي نو څه ورته بهانه شي	صيد را چون اجل ايد سوی صياد رود

Download from:aghalibrary.cm